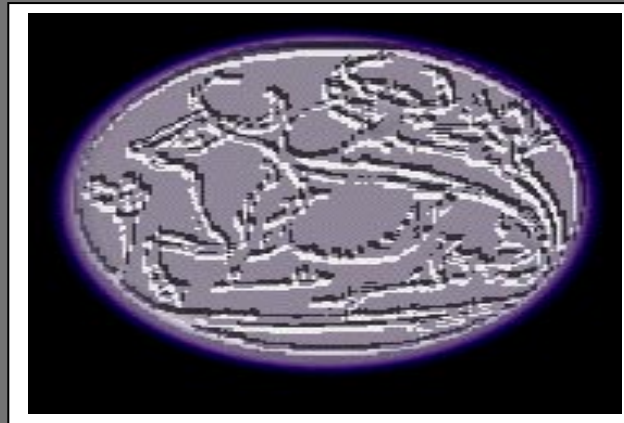

2010

Τ.Ε.Ι. Κρήτης – Σχολή Διοίκησης και Οικονομίας- Τμήμα Λογιστικής

ΘΕΜΑ ΠΤΥΧΙΑΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ :

“Ο νέος θεσμός της Μονοπρόσωπης Ανώνυμης Εταιρίας, σύμφωνα με το νόμο 3604/2007 (τρόπος ίδρυσης, δημοσιότητα, διοίκηση)”

ΚΑΛΟΓΕΡΑΚΗ ΙΩΑΝΝΑ ΑΜ: 5595

ΕΠΟΠΤΕΥΟΥΣΑ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ : κ. ΜΠΙΜΠΑ ΜΑΡΙΑ-ΕΜΜΑΝΟΥΕΛΑ

Πίνακας περιεχομένων

1.	ΕΙΣΑΓΩΓΗ	3
	I. ΓΕΝΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΑΝΩΝΥΜΗΣ ΕΤΑΙΡΙΑΣ	4
	II. ΠΕΡΙ ΜΟΝΟΠΡΟΣΩΠΗΣ ΑΝΩΝΥΜΗΣ ΕΤΑΙΡΙΑΣ	9
	Α. ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ – ΔΙΑΦΟΡΟΠΟΙΗΣΗ ΑΠΟ ΚΟΙΝΗ ΑΕ.....	9
	Β. Ο ΝΟΜΟΣ 3604/2007.....	10
2.	ΤΡΟΠΟΣ ΙΔΡΥΣΗΣ ΤΗΣ ΜΟΝΟΠΡΟΣΩΠΗΣ ΑΝΩΝΥΜΗΣ ΕΤΑΙΡΙΑΣ	19
	I. ΣΥΣΤΑΣΗ ΜΟΝΟΠΡΟΣΩΠΗΣ ΑΕ	19
	II. ΚΑΤΑΣΤΑΤΙΚΟ.....	20
	ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΚΑΤΑΣΤΑΤΙΚΟΥ	21
	II. ΚΑΛΥΨΗ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ.....	24
	III. ΕΚΓΡΙΣΗ ΤΟΥ ΚΑΤΑΣΤΑΤΙΚΟΥ ΚΑΙ ΑΔΕΙΑ ΣΥΣΤΑΣΗΣ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΙΑΣ	25
	Α. ΑΡΜΟΔΙΑ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΑΡΧΗ	25
	Β. ΕΛΕΓΧΟΣ ΝΟΜΙΜΟΤΗΤΑΣ	26
	Γ. ΕΛΕΓΧΟΣ ΣΚΟΠΙΜΟΤΗΤΑΣ.....	26
	Δ. ΑΔΕΙΑ ΣΥΣΤΑΣΗΣ	27
	IV. ΕΓΓΡΑΦΗ ΣΤΟ Μ.Α.Ε. ΚΑΙ ΣΤΟ ΓΕ.ΜΗ. ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΗ ΣΤΟ Τ.Α.Ε. ΚΑΙ Ε.Π.Ε.....	28
	Α. ΕΓΓΡΑΦΗ ΣΤΟ ΜΗΤΡΩΟ	28
	Β. ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΗ ΣΤΟ ΤΕΥΧΟΣ Α.Ε. ΚΑΙ Ε.Π.Ε.....	28
	Γ. ΕΓΓΡΑΦΗ ΣΤΟ ΜΗΤΡΩΟ ΜΟΝΟΠΡΟΣΩΠΗΣ Α.Ε.	29
3.	ΔΗΜΟΣΙΟΤΗΤΑ	31
	I. ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΠΟΥ ΥΠΟΒΑΛΛΟΝΤΑΙ ΣΕ ΔΗΜΟΣΙΟΤΗΤΑ	31
	II. ΔΙΑΤΥΠΩΣΕΙΣ ΔΗΜΟΣΙΟΤΗΤΑΣ	33
	III. Η ΔΗΜΟΣΙΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 23 ^α §7.....	34
	Α. ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΟΤΗΤΑΣ	34
	Β. ΤΟ ΜΕΣΟ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΟΤΗΤΑΣ.....	35
4.	ΔΙΟΙΚΗΣΗ	36
	I. Η ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΤΗΣ ΜΟΝΟΠΡΟΣΩΠΗΣ Α.Ε. ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΟ ΝΟΜΟ 3604/2007	36
	II. Ο ΜΟΝΑΔΙΚΟΣ ΜΕΤΟΧΟΣ ΩΣ DE FACTO ΔΙΟΙΚΩΝ ΤΗΝ ΕΤΑΙΡΙΑ.....	39
5.	ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΕΠΙΛΟΓΟΣ	42
	ΠΗΓΕΣ.....	43
	I. Βιβλιογραφία.....	43

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η παρούσα εργασία πραγματεύεται το θεσμό της μονοπρόσωπης ανώνυμης εταιρίας, όπως αυτός διαμορφώθηκε μετά τον τροποποιητικό (του «αιθαλούς» ΚΝ 2190/1920¹) νόμο 3604/2007 και ειδικότερα εξετάζει τον τρόπο ίδρυσης, τις διατυπώσεις δημοσιότητας και τη διοίκησή της.

Λαμβάνοντας υπόψη το γεγονός ότι παρά τις ιδιαιτερότητές της, η μονοπρόσωπη Α.Ε. παραμένει ανώνυμη εταιρία², κρίνεται σκόπιμο πρώτα να παρουσιαστούν τα χαρακτηριστικά της Α.Ε. και ακολούθως να επισημανθούν τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της μονοπρόσωπης Α.Ε. Εξ άλλου, εκτός ορισμένων εξαιρέσεων, οι διατάξεις περί κοινής ΑΕ εφαρμόζονται και στις μονοπρόσωπες Α.Ε. Περαιτέρω, θα γίνει παρουσίαση του ν. 3604/2007, με έμφαση στα ζητήματα που μας αφορούν, για να προχωρήσουμε στη συνέχεια στην κατ' ιδίαν ανάπτυξη των προς εξέταση ζητημάτων : τρόπος ίδρυσης, δημοσιότητα και διοίκηση μονοπρόσωπης Α.Ε. Στους οικείους τόπους θα επισημαίνονται και τυχόν διαφοροποιήσεις που παρουσιάζει η μονοπρόσωπη από την κοινή Α.Ε. Αναφορά θα γίνει και στη λεγόμενη «οιονεί

¹ «Τη βασική ρύθμιση για τις ανώνυμες εταιρίες εισήγαγε ο ΚΝ 2190/1920 περί ανωνύμων εταιριών, που αποτελεί και σήμερα την κύρια πηγή του δικαίου της ανώνυμης εταιρίας. Ο νόμος αυτός τροποποιήθηκε και συμπληρώθηκε πολλές φορές [...] Ωστόσο, πιο σημαντικός είναι ο πρόσφατος Ν. 3604/2007 «Αναμόρφωση και τροποποίηση του ΚΝ 2190/1920 Περί ανωνύμων εταιριών και άλλες διατάξεις» ο οποίος τροποποίησε ένα ευρύ φάσμα ρυθμίσεων του ΚΝ 2190/1920.» βλ. Αλεξανδρίδου Ε. Δ., *Δίκαιο Εμπορικών Εταιριών : Κεφαλαιουχικές Εταιρίες, Γ' έκδοση*, Νομική Βιβλιοθήκη, 2009, σελ. 7 επ.

² «Η μονοπρόσωπη ΑΕ, είτε δημιουργείται εξ αρχής από την ίδρυσή της, είτε μεταγενέστερα με τη συγκέντρωση όλων των μετοχών στο πρόσωπο ενός μετόχου δεν αποτελεί ιδιαίτερο τύπο της Α.Ε. αλλά υπάγεται στους ίδιους κανόνες με την πολυπρόσωπη, χωρίς να δημιουργούνται δυσμενέστερες συνέπειες για τους μετόχους ή τους τρίτους συμβαλλομένους. Επιβάλλονται ωστόσο ειδικές πρόσθετες τυπικές διατυπώσεις, οι οποίες όσον αφορά το άρθρο 1 ΚΝ 2190/1920 συμπυκνώνονται στην ειδική δημοσιότητα. Αντίστοιχα δεν παραλλάσσει το καθεστώς ευθύνης του μοναδικού μετόχου από το γεγονός και μόνο της ιδιότητας της ΑΕ ως μονομετοχικής, εκτός αν συντρέχει ειδικός λόγος ευθύνης, όπως η άρση της αυτοτέλειας του νομικού προσώπου ή εξομοίωση του μοναδικού μετόχου με εν τοις πράγμασιν διοικούντα ή ευθύνη κατ' άρθρον 98 ΠτΚ.» βλ. Αθανασίου Λ. et al, *Το Δίκαιο της Ανώνυμης Εταιρίας, Κατ' άρθρο ερμηνεία του ΚΝ 2190/1920*, Γ' έκδοση, Επιμέλεια : Περράκης Ε., εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη, 2010, σελ. 103

μονοπρόσωπη Α.Ε.³» Τέλος, εν είδει επιλόγου θα καταγραφούν τα συμπεράσματά μας.

I. ΓΕΝΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΑΝΩΝΥΜΗΣ ΕΤΑΙΡΙΑΣ

Οι σύγχρονες ανάγκες της οικονομίας επιβάλλουν τη δημιουργία μεγάλων επιχειρήσεων όπου η συγκέντρωση κεφαλαίων διαδραματίζει σπουδαίο ρόλο και εξασφαλίζει μακρόχρονη προοπτική και βιωσιμότητα. Η ανώνυμη εταιρεία⁴ φαίνεται να ανταποκρίνεται στα στοιχεία αυτά λόγω των πλεονεκτημάτων της και όπως έχει λεχθεί αποτελεί « το στήριγμα του συστήματος της ελεύθερης οικονομίας⁵». Η ΑΕ αποτελεί το μέσο με το οποίο ασκείται εταιρικά η μεγάλη επιχείρηση (βλ. όμως και μικρή Α.Ε.⁶). Τα συμφέροντα που συνδέονται με την εταιρία αυτή είναι συμφέροντα του πλήθους των συναλλασσομένων, των μετόχων, των επενδυτών και της εθνικής οικονομίας.

Ειδικότερα, το άρθρο 1 του Ν. 2190/1920⁷, όπως ισχύει μετά και την τροποποίησή του από το ν. 3604/2007⁸, ορίζει:

³ «Συγγενής μορφή με τη μονοπρόσωπη ΑΕ είναι η οιονεί μονοπρόσωπη (ΕφΑθ 7094/2003 ΕπισκεΔ 2004,180, Τζίβα, Μονοπρόσωπη και οιονεί μονοπρόσωπη ανώνυμη εταιρία, Αρμ. 1985, 804 επ.) στην οποία ένας μέτοχος κατέχει σχεδόν το σύνολο των μετοχών και μπορεί να ενεργεί ως αν η εταιρία αποτελείτο από ένα μόνο μέτοχο. Στην ειδική αυτή μορφή δεν εφαρμόζονται οι ειδικές νομοθετικές υποχρεώσεις της ακραιφνώς μονοπρόσωπης, αλλά ως μόρφωμα συχνά απασχολεί κατά την εξέταση της άρσης της αυτοτέλειας του νομικού προσώπου.» βλ. Αθανασίου Λ., *Το Δίκαιο της Ανώνυμης Εταιρίας, Κατ' άρθρο ερμηνεία του ΚΝ 2190/1920*,σελ. 102 επ.

⁴ «Ανώνυμη είναι η εμπορική κεφαλαιουχική εταιρία, που έχει πλήρη νομική προσωπικότητα και υποχρεωτικό κεφάλαιο, το οποίο διαιρείται σε ίσα μερίδια, τις μετοχές, και της οποίας οι εταίροι δεν έχουν οποιαδήποτε ευθύνη για τα εταιρικά χρέη (άρθρο 1).» βλ. Αντωνόπουλος Β. Γ., *Δίκαιο Α.Ε και Ε.Π.Ε, Σύμφωνα με το ν. 3604/ 2007 «Αναμόρφωση – μορφοποίηση νόμου 2190/1920 περί ΑΕ»*, Β' έκδοση, εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσσαλονίκη, 2008, σελ. 1

⁵ Αλεξανδρίδου Ε.Δ., , σελ. 1

⁶ «Πρόκειται για την αε που ασκεί εταιρική επιχείρηση μικρού μεγέθους. Είναι, πράγματι, γνωστό ότι κυρίως στη χώρα μας η αε χρησιμοποιήθηκε συχνά για να στεγάσει προσωποπαγή εταιρικά σχήματα και μικρές επιχειρήσεις. Έτσι, εισχώρησε σε χώρους, οι οποίοι ανήκουν σε άλλες εταιρικές μορφές, όπως στις προσωπικές εταιρίες και στην επε.» βλ. Αντωνόπουλος,.., σελ.9 επ.

⁷ Εφεξής όπου γίνεται παραπομπή σε νόμο χωρίς ειδικότερη αναφορά, θα νοείται ο νόμος 2190/1920.

⁸ «Σύμφωνα με την αιτιολογική έκθεση του Ν. 3604/2007, που τροποποίησε το άρθρο 1 του ΚΝ 2190/1920, η ιδιότητα της ανώνυμης εταιρίας ως κεφαλαιουχικής και η ευθύνη της για τα χρέη της με την περιουσία της εφεξής διαλαμβάνονται ρητά στο δίκαιο της ΑΕ ως φυσιογνωμικά χαρακτηριστικά αυτής, ενώ για πρώτη φορά εισάγεται η δυνατότητα εξαρχής ίδρυσης μονοπρόσωπης ΑΕ, με πρόσθετες υποχρεώσεις δημοσιότητας προκειμένου για την προστασία τρίτων προσώπων. Ειδικότερα, σύμφωνα με το άρθρο 1 ΚΝ 2190/1920 ο

«1. Η ανώνυμη εταιρία είναι κεφαλαιουχική εταιρεία με νομική προσωπικότητα, για τα χρέη της οποίας ευθύνεται μόνο η ίδια με την περιουσία της.

2. Κάθε ανώνυμη εταιρεία είναι εμπορική, έστω και αν ο σκοπός της δεν είναι η άσκηση εμπορικής επιχείρησης.

3. Η ανώνυμη εταιρεία μπορεί να ιδρυθεί από ένα ή περισσότερα πρόσωπα ή να καταστεί μονοπρόσωπη με τη συγκέντρωση όλων των μετοχών σε ένα μόνο πρόσωπο. Η ίδρυση ανώνυμης εταιρείας ως μονοπρόσωπης, ή η συγκέντρωση όλων των μετοχών της σε ένα μόνο πρόσωπο, καθώς και τα στοιχεία του μοναδικού μετόχου της, υπόκεινται στις διατυπώσεις δημοσιότητας του άρθρου 7β.»

Με βάση τα ανωτέρω, μπορούμε να παρουσιάσουμε τα βασικά χαρακτηριστικά της Α.Ε. και τις επαγόμενες συνέπειες αυτών⁹:

i. **Σωματειακή συγκρότηση** : Ο όρος αυτός σημαίνει ότι στον εν λόγω εταιρικό τύπο η πραγμάτωση του εταιρικού σκοπού ερείδεται στην περιουσιακή συμβολή μεγάλου αριθμού εταίρων. Συνεπώς, η ύπαρξη της εταιρίας δεν εξαρτάται από την τύχη και τη θέληση του κάθε μετόχου ατομικά, ενώ η διοίκηση της εταιρίας απελευθερώνεται από την ιδιότητα του μετόχου, καθώς ανήκει στο Διοικητικό Συμβούλιο.

ii. **Κεφαλαιουχική οργάνωση** : Όπως ειπώθηκε και προηγουμένως, ο εταιρικός σκοπός στηρίζεται στη περιουσιακή – και όχι στην προσωπική – συμβολή των εταίρων. Η σχηματιζόμενη περιουσία που δεσμεύεται μέσω του θεσμού του κεφαλαίου και των αποθεματικών, αφενός αποβλέπει στην προώθηση του εταιρικού σκοπού και αφετέρου αποτελεί εγγύηση για τους εταιρικούς δανειστές, αφού προσωπική ευθύνη των εταίρων στην ανώνυμη εταιρία δεν υφίσταται. Ως εκ τούτου, στον υπό εξέταση εταιρικό τύπο, το βασικό ρόλο τον διαδραματίζει το ποσοστό συμμετοχής του εταίρου στο

κεφαλαιουχικός χαρακτήρας, η νομική προσωπικότητα και η περιορισμένη ευθύνη των μετόχων για τα εταιρικά χρέη ανάγονται ρητώς σε στοιχεία του «τύπου» της ανώνυμης εταιρίας: Ο όρος αυτός αναφέρεται στο σύνολο των φυσιογνωμικών χαρακτηριστικών, που ανταποκρίνονται στην παράσταση του νομοθέτη για τη φύση και ρύθμιση της ανώνυμης εταιρίας. Σύμφωνα με τη διάσταση αυτή στα βασικά χαρακτηριστικά της ΑΕ συγκαταλέγονται : 1. Η νομική προσωπικότητα 2. Η περιορισμένη ευθύνη των μετόχων 3. Οι δυνάμεις να μεταβιβασθούν πλήρως μετοχές 4. Η κεντρική διοίκηση της ΑΕ μέσω ενός διοικητικού συμβουλίου και 5. Η κυριότητα επί των μετοχών από τους επενδυτές - μετόχους.» βλ. Αθανασίου Λ. et al, *Το Δίκαιο της Ανώνυμης Εταιρίας, Κατ' άρθρο ερμηνεία του ΚΝ 2190/1920*, Γ' έκδοση, Επιμέλεια : Περάκης Ε., εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη, 2010, σελ. 99 επ.

⁹Αντωνόπουλος, *op.cit.*, σελ 1 επ. για ορισμένα δευτερεύοντα χαρακτηριστικά βλ. <http://www.epixeirein.career.teiath.gr/dimiourgia/morfes.php> , Μορφές & Δομές Επιχειρήσεων

μετοχικό κεφάλαιο. Πρόκειται για απρόσωπο οργανισμό όπου το ενδιαφέρον μετατοπίζεται από τον μέτοχο στη μετοχή.

iii. **Πλήρης νομική προσωπικότητα** : Η ανώνυμη εταιρία έχει νομική προσωπικότητα που αναγνωρίζεται από τα άρθρα 1§1 και 7β§10¹⁰ του ν. 2190/1920 και η οποία αποκτάται από την καταχώρησή της στο Μητρώο Ανωνύμων Εταιρειών (στο εξής Μ.Α.Ε.) και, όταν τεθεί σε λειτουργία το Γενικό Εμπορικό Μητρώο, (στο εξής Γ.Ε.ΜΗ.-άρθρο 15 ν. 3419/2005) από την καταχώρησή της σ' αυτό και λήγει με το πέρας της εκκαθάρισης. Η νομική αυτή προσωπικότητα δε, είναι πλήρης διότι για τις υποχρεώσεις της, την ευθύνη φέρει μόνη η εταιρία και όχι οι μέτοχοί της (αρ. 1§1), όπως δεν φέρει και η ίδια ευθύνη για τις υποχρεώσεις των μελών της. Ως εκ τούτου, βασική αρχή στο εταιρικό δίκαιο είναι η αρχή της διάκρισης/χωρισμού¹¹ (Trennungsprinzip) νομικού προσώπου και μελών. Με άλλα λόγια, η εταιρία υφίσταται και λειτουργεί ανεξάρτητα από την προσωπικότητα του κάθε μετόχου. Ρωγμή στην αρχή αυτή, υπό την έννοια ότι δημιουργείται ευθύνη του μοναδικού (π.χ. στην περίπτωση της μονοπρόσωπης ανώνυμης εταιρίας) ή κυρίαρχου μετόχου (π.χ. στην περίπτωση της «οιονεί μονοπρόσωπης» εταιρίας- βλ. κατωτέρω), γίνεται δεκτή στην περίπτωση κατάχρησης της νομικής προσωπικότητας, που οδηγεί στην άρση της αυτοτέλειας του νομικού προσώπου. Σύμφωνα με τη θεωρία αυτή, ο μοναδικός ή κυρίαρχος μέτοχος, ευθύνεται για τα εταιρικά χρέη, αν τούτο επιβάλλεται από τις αρχές της καλής πίστης. Εντούτοις, για την άρση της αυτοτέλειας του νομικού προσώπου δεν αρκεί απλή μονομετοχική ιδιότητα ούτε η διαχειριστική ιδιότητα του μοναδικού ή κυρίαρχου μετόχου, αλλά απαιτείται η συνδρομή πραγματικών περιστατικών που καταδεικνύουν βούληση για καταστρατήγηση διατάξεων μέσα από τη σύσταση νομικών προσώπων. Τέτοια κατάχρηση θεωρείται ότι υπάρχει όταν οι εταίροι χρησιμοποιούν το νομικό πρόσωπο ως προκάλυμμα για να ασκούν

¹⁰ Το άρθρο 7β§10 ορίζει : «Η εταιρεία αποκτά νομική προσωπικότητα με την καταχώριση στο οικείο Μητρώο Ανωνύμων Εταιρειών της ιδρυτικής πράξης με το καταστατικό, μαζί με την διοικητική απόφαση για τη σύσταση της εταιρείας και την έγκριση του καταστατικού της, όπου απαιτείται.»

¹¹ Αλεξανδρίδου, *op.cit.*, σελ. 4

δραστηριότητα με την οποία καταστρατηγείται ο νόμος ή αποφεύγεται η εκπλήρωση υποχρεώσεων ή προκαλείται δόλια ζημία σε τρίτους¹².

Τέλος, πρέπει να επισημανθεί ότι η κτήση νομικής προσωπικότητας έχει ορισμένες συνέπειες¹³. Κατ' αρχάς, η ανώνυμη εταιρία έχει ικανότητα προς δικαιοπραξία και προς απόκτηση της εμπορικής ιδιότητας, έχει ικανότητα να είναι διάδικος¹⁴ και πτωχευτική ικανότητα, ενώ είναι και υποκείμενο αναγκαστικής εκτέλεσης. Επίσης, η ανώνυμη εταιρία, ως νομικό πρόσωπο, έχει εταιρική περιουσία, εταιρική επωνυμία, εταιρική έδρα και εθνικότητα. Τη βούλησή της τη σχηματίζουν και την εκφράζουν τα όργανά της.

iv. **Εμπορική ιδιότητα** : Η ανώνυμη εταιρία αποκτά την εμπορική ιδιότητα κατά το τυπικό σύστημα. Τούτο σημαίνει ότι η Α.Ε. έχει την ιδιότητα την εμπορική απλά και μόνο διότι αυτό το ορίζει ο νόμος (1§2) και συνεπώς είναι εμπορική ακόμη και αν δεν έχει σκοπό την άσκηση εμπορικής επιχείρησης και υπάγεται πάντοτε στους κανόνες του εμπορικού δικαίου. Οι πράξεις που η εταιρία επιχειρεί είναι πάντοτε εμπορικές κατά τεκμήριο. Η εμπορική της ιδιότητα αρχίζει από την καταχώρησή της στο μητρώο και λήγει με το πέρας της εκκαθάρισης. Αντίθετα με την εταιρία, οι μέτοχοί της δεν αποκτούν την εμπορική ιδιότητα με μόνη τη συμμετοχή τους στην εταιρία. Εξαιρέση γίνεται δεκτή για το μοναδικό ή κυρίαρχο μέτοχο που καταχράται τη νομική προσωπικότητα (βλ. ανωτέρω).

v. **Μετοχικό Κεφάλαιο** : Η ανώνυμη εταιρία έχει μετοχικό κεφάλαιο, που αποτελεί τη διασφάλιση των εταιρικών δανειστών. Το κεφάλαιο διαιρείται σε

¹² «Περιστατικά που οδηγούν στην κατάφαση κατάχρησης της νομικής προσωπικότητας και τελικά στην άρση της αυτοτέλειας του νομικού προσώπου, δηλαδή στην ταύτιση του με τον μέτοχο ή τους μετόχους και στην κατάφαση της του μοναδικού ή κυρίαρχου μετόχου είναι π.χ.: η ανεπαρκής κεφαλαιοδότηση της εταιρίας, η σύγχυση εταιρικής και προσωπικής περιουσίας του μετόχου, η χρησιμοποίηση των ίδιων εγκαταστάσεων, η συμμετοχή στη διοίκηση των ίδιων προσώπων, η χρησιμοποίηση του ίδιου προσωπικού, των ίδιων διακριτικών γνωρισμάτων κλπ, που υποδηλώνουν προσπάθεια του κυρίαρχου μετόχου να μετακυλήσει στο νομικό πρόσωπο και σε βάρος των εταιρικών δανειστών τον δικό του επιχειρηματικό κίνδυνο. Έπειτα, πρέπει να σημειωθεί ότι ο μέτοχος που καταχράται τη νομική προσωπικότητα θεωρείται ότι την επιχειρηματική δραστηριότητα την ασκεί ατομικά και συνεπώς, εκτός από την αε την οποία χρησιμοποιεί ως παρένθετο πρόσωπο, την εμπορική ιδιότητα αποκτά ο ίδιος. βλ . Αντωνόπουλος Β.Γ., *op.cit.*, σελ. 4

¹³ Αλεξανδρίδου Ε.Δ., *op.cit.*, σελ. 4 και Αντωνόπουλος Β.Γ., *ibid*, σελ. 3

¹⁴ Βλ. άρθρα 62 εδ. α' ΚΠολΔ «Όποιος έχει την ικανότητα να είναι υποκείμενο δικαιωμάτων και υποχρεώσεων έχει την ικανότητα να είναι διάδικος.» και 63§1 εδ. α' «Όποιος είναι ικανός για οποιαδήποτε δικαιοπραξία μπορεί να παρίσταται στο δικαστήριο με το δικό του όνομα.»

μικρά ίσα τμήματα (μετοχές) ούτως ώστε να διευκολύνεται η μεταβίβασή τους και να είναι δυνατή η είσοδος στην εταιρία μεγάλου αριθμού μετόχων.

vi. **Ύπαρξη μετοχών** : Η εταιρική συμμετοχή, που καλείται μετοχή, αντιστοιχεί σε ποσοστό του κεφαλαίου της εταιρίας. Το ποσοστό αυτό, που κατά συνεκδοχή λέγεται επίσης «μετοχή», είναι κατ' αρχή ίσο για όλες τις μετοχές. Η μετοχή είναι ελεύθερα μεταβιβάσιμη και μπορεί να ενσωματώνεται σε έγγραφο, που αποτελεί αξιόγραφο και που επίσης καλείται «μετοχή».

vii. **Η εξουσία διαχείρισης και εκπροσώπησης δεν είναι μετοχικό δικαίωμα και δεν συνδέεται ούτε μπορεί να συνδεθεί με τη μετοχική ιδιότητα** : Αντίθετα, ανήκει σε αυτοτελές όργανο, το διοικητικό συμβούλιο, που κατά κανόνα εκλέγεται από ανώτατο όργανο, τη γενική συνέλευση. Μάλιστα στο διοικητικό αυτό όργανο μπορούν να μετέχουν και συνήθως μετέχουν και μη μέλη της εταιρίας.

viii. **Έλλειψη υποχρεώσεων** : Από τις συνέπειες της κεφαλαιουχικής οργάνωσης της ανώνυμης εταιρίας είναι και ότι σε βάρος των μετόχων της, κατ' αρχήν δεν γεννιούνται υποχρεώσεις, πέρα από την αρχική για καταβολή του κεφαλαίου που ανέλαβαν. Ούτε από το καταστατικό ή τη γενική συνέλευση μπορούν να επιβληθούν σε βάρος τους οποιεσδήποτε υποχρεώσεις, εκτός ενδεχομένως από την υποχρέωση πίστης έναντι της εταιρίας (όπως σήμερα γίνεται υπό προϋποθέσεις δεκτό – βλ και επόμ. υποκεφ.).

ix. **Εταιρία διεπόμενη κυρίως από διατάξεις αναγκαστικού δικαίου¹⁵** : Το δίκαιο που διέπει την ανώνυμη εταιρία είναι ως επί το πλείστον δίκαιο αναγκαστικό. Το γεγονός αυτό συντελεί στην επίτευξη ασφάλειας δικαίου προς όφελος τόσο των τρίτων, που συναλλάσσονται με την εταιρία, όσο και των μικρομετόχων, που καταθέτουν τις αποταμιεύσεις τους για να αποκτήσουν μετοχές ανωνύμων εταιριών.

¹⁵ Αλεξανδρίδου Ε.Δ., ορ. cit.σελ. 5

II. ΠΕΡΙ ΜΟΝΟΠΡΟΣΩΠΗΣ ΑΝΩΝΥΜΗΣ ΕΤΑΙΡΙΑΣ

A. ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ – ΔΙΑΦΟΡΟΠΟΙΗΣΗ ΑΠΟ ΚΟΙΝΗ ΑΕ

Στην μονοπρόσωπη εταιρία (άλλως μονομετοχική¹⁶) όλες οι μετοχές ανήκουν σε ένα μόνο πρόσωπο¹⁷ (κάμψη του στοιχείου της σωματειακής οργάνωσης που εντοπίζεται στην κοινή ΑΕ). Συγκέντρωση των μετοχών σε ένα μόνο πρόσωπο υπάρχει και όταν όλες οι μετοχές ανήκουν κατά συγκυριότητα σε δύο οι περισσότερους κοινωνούς¹⁸, καθώς και όταν ένα μέρος των μετοχών ανήκει στην ίδια την εταιρία και οι υπόλοιπες σε ένα μέτοχο¹⁹. Στην «οιονεί μονοπρόσωπη» ένας μέτοχος είναι κυρίαρχος, κατέχοντας τέτοιο ποσοστό του κεφαλαίου, ώστε να εξουθενώνει κάθε αξιόμαχη μειοψηφία. Και στις εταιρείες αυτές βρίσκουν εφαρμογή οι γενικές διατάξεις του ΚΝ 2190/1920. Εντούτοις, ο μοναδικός ή κυρίαρχος μέτοχος, από τη θέση του αυτή, όχι σπάνια, εκμεταλλεύεται καταχρηστικά τη νομική προσωπικότητα της εταιρίας προκειμένου να επιτύχει μη θεμιτά

¹⁶ «Κατά την άποψή μας, ο όρος «μονομετοχική» εταιρία αποδίδει καλύτερα την κατάσταση της εταιρίας, αφού αναδεικνύει το κύριο χαρακτηριστικό της, που είναι η ύπαρξη ενός μετόχου, καλύπτει όμως και τις περιπτώσεις που προεκτέθησαν (βλ. υποσημ.19), όπου, παρά την ύπαρξη ενός μετόχου, η γενική συνέλευση έχει πολυπρόσωπη σύνθεση.», Αλυφαντής Γ. et al, *Ζητήματα από το Νέο Δίκαιο της Α.Ε.*, Επιμέλεια: Μ-Θ Μαρίνος Ι., εκδ. Δίκαιο & Οικονομία Π.Ν. Σάκκουλας, Αθήνα 2009, σελ. 432

¹⁷βλ. Αντωνόπουλος op.cit., σελ. 10 επ., Αλεξανδρίδου op.cit., σελ.18 επ., Μούζουλας Σπ.Αντ., *Νόμος 3604/2007, για την Αναμόρφωση και τροποποίηση του κωδικοποιημένου νόμου 2190/1920 «Περί ανωνύμων εταιρειών», Κατ' άρθρο Ερμηνεία*, εκδ. Σάκκουλας Αθήνα – Θεσσαλονίκη, 2008, σελ. 10 και Τζίβα, *Μονοπρόσωπη και οιονεί μονοπρόσωπη ανώνυμη εταιρία*, Αρμ. 1985 σελ. 804

¹⁸Αθανασίου Λ. et al, *Το Δίκαιο της Ανώνυμης Εταιρίας, Κατ' άρθρο ερμηνεία του ΚΝ 2190/1920*, Γ' έκδοση, Επιμέλεια : Περάκης Ε., εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη, 2010, σελ. 102

¹⁹ Αλυφαντής Γ. et al, op.cit., σελ. 432 και αυτόθι: «Η εταιρία δεν καθίσταται μονοπρόσωπη, όταν όλα τα δικαιώματα ψήφου έχουν συγκεντρωθεί σε ένα πρόσωπο, με βάση σύμβαση επικαρπίας ή ενεχύρου με τους κύριους των μετοχών (άρθρο 30α), διότι το πρόσωπο αυτό δεν έχει την ιδιότητα του μετόχου. Αντίθετα, δεν χάνει τον μονοπρόσωπό της χαρακτήρα, όταν ο μοναδικός μέτοχος παραχωρήσει την επικαρπία μετοχών του ή συστήσει επ' αυτών ενέχυρο, παραχωρώντας συγχρόνως και το δικαίωμα ψήφου, αφού αυτός, ως ψιλός κύριος των μετοχών, εξακολουθεί να είναι και ο μόνος που έχει τη μετοχική ιδιότητα. Η μονομετοχική εταιρία, με αυτό το περιεχόμενο, δηλαδή ένα μέτοχο απογυμνωμένο από δικαιώματα ψήφου και, συνεπώς, χωρίς εξουσία διοίκησης και ελέγχου της εταιρίας, είναι βέβαιο ότι δεν ανταποκρίνεται στο ρυθμιστικό πρότυπο του νομοθέτη. Συνεπώς, στην περίπτωση που υπάρχει διαχωρισμός του δικαιώματος κυριότητας των μετοχών από το δικαίωμα ψήφου, πρέπει να εξετάζεται ειδικά η έκταση της εφαρμογής των ειδικών ρυθμίσεων που αφορούν την μονοπρόσωπη εταιρία.»

αποτελέσματα (βλ. παραπ. υποκεφ. I υπό στοιχείο iii). Στις περιπτώσεις αυτές είναι δυνατόν, όπως προελέχθη, να παραμεριστεί η νομική προσωπικότητα της εταιρίας, ώστε οι συνέπειες να πλήξουν το μοναδικό ή κύριο μέτοχο. Πρόκειται δηλαδή για ρωγμή της αρχής της διάκρισης της νομικής προσωπικότητας της εταιρίας και της προσωπικότητας των μετόχων. Περαιτέρω, σε αντίθεση με τις κοινές εταιρίες, στις μονοπρόσωπες ή οιονεί μονοπρόσωπες ανώνυμες εταιρίες, το μοναδικό ή τον κυρίαρχο μέτοχο βαρύνει κ υποχρέωση πίστης απέναντι στην εταιρία (βλ και προηγούμενο υποκεφ. II υπό στοιχ. viii).

Σύμφωνα με το άρθρο 1§3, η ανώνυμη εταιρία μπορεί να εμφανισθεί ως μονοπρόσωπη από την ίδρυσή της ή να εξελιχθεί σε τέτοια με τη συγκέντρωση όλων των μετοχών στα χέρια ενός προσώπου. Κατά την ίδια διάταξη, η ίδρυσή της ως μονοπρόσωπης, καθώς και η συγκέντρωση όλων των μετοχών της σε ένα πρόσωπο, καθώς και τα στοιχεία του μοναδικού μετόχου της, υπόκεινται στις διατυπώσεις δημοσιότητας του άρθρου 7β. Η διάταξη αυτή δημιουργεί ερμηνευτικά προβλήματα, κυρίως όταν η εταιρία εξελίσσεται σε μονοπρόσωπη μετά την ίδρυσή της (για την προβληματική αυτή βλ. στον οικείο τόπο).

B. Ο ΝΟΜΟΣ 3604/2007

B1. ΓΕΝΙΚΑ - ΟΙ ΤΟΜΕΣ ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΝΟΜΟΥ

Ο νέος νόμος 3604/2007, με τον οποίο έγιναν εκτεταμένες και ουσιώδεις παρεμβάσεις στον ΚΝ 2190/1920, υπήρξε αποτέλεσμα εργασιών πολυμελούς Επιτροπής²⁰. Με το νόμο αυτό ο ν. 2190/1920 αναμορφώθηκε σε πολλά σημεία και ανακαινίσθηκαν οι διατάξεις του. Στοχεύοντας στον *εκσυγχρονισμό του δικαίου*, ο νέος νόμος περιέλαβες διατάξεις²¹ για την

²⁰Περάκης Ε., *Το Νέο Δίκαιο της Ανώνυμης Εταιρίας : ο ΚΝ 2190/1920, όπως ισχύει μετά το Ν. 3604/2007*, εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη, 2007, σελ. 1 επ.

²¹ «Για να κατανοηθεί η έκταση των παρεμβάσεων με τον τελευταίο νόμο, θα πρέπει να υπομνησθεί τι δεν αποτέλεσε αντικείμενό του: α) Δεν επιχειρήθηκε συστηματική ενσωμάτωση των εκκρεμών κοινοτικών οδηγιών. Π.χ. οι Οδηγίες 2005/56/EK για τις διασυνοριακές συγχωνεύσεις, 2006/43/EK για τον τακτικό έλεγχο των ετήσιων και ενοποιημένων

απλοποίηση και διευκόλυνση της λειτουργίας της εταιρίας, τη βελτίωση και αποσαφήνιση ορισμένων θεσμών και μηχανισμών της, την εξασφάλιση της άσκησης υπεύθυνης, αλλά αποτελεσματικής διοίκησης, με ικανές εξουσίες των μετόχων, την παροχή περισσότερων δυνατοτήτων διαμόρφωσης των σχέσεων των ενδιαφερομένων και, τέλος, εισήγαγε ορισμένους νέους θεσμούς και μηχανισμούς. Με λίγα λόγια, επιδιώχθηκε η ελληνική ανώνυμη εταιρία να καταστεί διεθνώς πιο ανταγωνιστική.

Ένα βασικό χαρακτηριστικό του νέου νόμου²² είναι η, μερική τουλάχιστον, χειραφέτηση της ανώνυμης εταιρίας από ορισμένα παραδοσιακά δεσμά και βάρη, που είχαν προ πολλού καθιερωθεί και περίπου αποτελούσαν αυτονόητα δομικά χαρακτηριστικά της ανώνυμης εταιρίας. Έτσι το ότι η ανώνυμη εταιρία υπόκειται σε διοικητικό έλεγχο σε σταθερή βάση, το ότι οι δημοσιεύσεις της πρέπει να γίνονται δια του τύπου ή το ότι κάθε Α.Ε., ανεξάρτητα από το μέγεθός της, υπόκειται σε τακτικό έλεγχο (όποιος και αν είναι αυτός) ήταν σταθερές που δεν μπορούσαν εύκολα να αμφισβητηθούν. Με το νέο νόμο όμως αναμορφώνεται το δίκαιο της ανώνυμης εταιρίας με τη μερική απελευθέρωσή της.

Ένα χαρακτηριστικό γνώρισμα του ελληνικού εταιρικού δικαίου, δηλαδή το ζήτημα της κρατικής εποπτείας και παρέμβασης στη ζωή της ανώνυμης εταιρίας, υπήρξε ένα από τα βασικότερα ζητήματα του νέου νόμου. Θεωρήθηκε ότι ο διοικητικός παρεμβατισμός στα θέματα της ΑΕ δεν είναι η προσφορότερη μέθοδος λειτουργίας της, καθότι μετακυλύει στη Διοίκηση ευθύνες σε θέματα που αφορούν την ιδιωτική επιχειρηματική πρωτοβουλία

λογαριασμών, και η πολύ πρόσφατα υιοθετημένη οδηγία 2007/36/ΕΚ για τα δικαιώματα των μετόχων αναμένουν την ενσωμάτωσή τους με χωριστή νομοθεσία. Ωστόσο με το νέο νόμο έγινε ενσωμάτωση αφενός μεν της Οδηγίας 2006/68/ΕΚ της 6.9.2006 για τροποποίηση της «δεύτερης» οδηγίας 77/91/ΕΟΚ σχετικά με τη σύσταση της ανωνύμου εταιρείας και τη διατήρηση και τις μεταβολές του κεφαλαίου της, αφετέρου δε (πολύ όμως περιορισμένα) της Οδηγίας 2003/58/ΕΚ της 15.7.2003 για τροποποίηση της «πρώτης» οδηγίας 68/151/ΕΟΚ σχετικά με τις απαιτήσεις δημοσιότητας για ορισμένες μορφές εταιρειών. Ο λόγος που έγινε η ενσωμάτωση ειδικά των δύο αυτών είναι ότι είχαν στενή συνάφεια με τα θέματα που ρυθμίζει ο νέος νόμος. β) Δεν επιχειρήθηκε αναμόρφωση του ποινικού δικαίου της α.ε. [...] γ) Παρέμβαση σε θέματα εταιρικών μετασχηματισμών υπήρξε, αλλά περιορισμένη [...] δ) Τέλος το λογιστικό δίκαιο δεν εθίγη (πλην του τακτικού ελέγχου), λόγω παράλληλων νομοθετικών εργασιών που ήδη κατέληξαν στους Ν. 3460/2006 και 3487/2006. Θεωρήθηκε όμως ευκαιρία αναθεώρησης προς τα πάνω των ορίων του άρθρου 42α§6, περιορισμού του ελάχιστου διανεμητέου μερίσματος (άρθρο 45) και πραγματοποίησης ορισμένων άλλων, δευτερευουσών πάντως, παρεμβάσεων (ιδίως στο άρθρο 43β§§4 και 5).» Περάκης Ε., *ibid*, σελ. 2 επ.

²² Περάκης Ε., *ibid*, σελ. 4 επ.

και δίνει την εντύπωση ότι ο έλεγχος αποτελεί εγγύηση έλλειψης ελαττωμάτων των εταιρικών πράξεων ή ότι «καθαίρει» τυχόν τέτοια ελαττώματα. Παρότι ο ρόλος της Διοίκησης θεωρείται προστατευτικός των μειοψηφιών και των τρίτων που συναλλάσσονται με την ΑΕ, de lege ferenda ίσως θα ήταν προτιμότερο κατά μία άποψη²³ να προστατεύονται οι μέτοχοι της μειοψηφίας και οι τρίτοι με γενικές εταιρικού δικαίου διατάξεις παρά με ad hoc διοικητική παρέμβαση.

Σε αντίθεση με τις λοιπές ευρωπαϊκές χώρες όπου ο κρατικός παρεμβατισμός στα θέματα της Α.Ε. και η διοικητική εποπτεία έχουν προ πολλού καταργηθεί²⁴, στην Ελλάδα ακόμη διατηρείται η διοικητική εποπτεία και κηδεμονία της ανώνυμης εταιρίας, περιορίζεται όμως με το νέο νόμο. Συγκρίνοντας τα οφέλη της εποπτείας με τις δυσλειτουργίες που προκαλεί, η συντακτική Επιτροπή κατέληξε στο συμπέρασμα να προτείνει τη δραστική απομείωσή της. Άλλωστε η αναμενόμενη έναρξη λειτουργίας του ΓΕ.ΜΗ. όπου θα εγγράφονται όλοι οι ασκούντες εμπορία στην Ελλάδα, συνάδει με την ενιαία μεταχείριση όλων των εταιρικών μορφών σε ζητήματα καταχωρίσεων είτε της ιδρυτικής πράξης, είτε των τροποποιήσεων του καταστατικού, είτε της διαγραφής.

Κεφαλαιώδους σημασία για το νέο δίκαιο της Α.Ε. υπήρξε ως εκ τούτου, ο περιορισμός της κρατικής εποπτείας και παρεμβάσεως, τουλάχιστον για τις μικρότερες εταιρίες, αν όχι και για τις μεγάλες. Ως προς τις τελευταίες – δηλ. τις εισηγμένες εταιρίες και εκείνες με κεφάλαιο άνω των 3 εκ. €- παρέμεινε μεν η εποπτεία κατά μεγάλο μέρος, ιδιαίτερα ως προς τον έλεγχο και έγκριση του αρχικού καταστατικού και τις τροποποιήσεις του από τη

²³ Περράκης Ε., *ibid*, σελ. 5 επ

²⁴ «Η πείρα έχει δείξει ότι, παρά την κατάρτιση και καλή θέληση των περισσότερων διοικητικών στελεχών, η διοικητική παρέμβαση (π.χ. κατά τον έλεγχο των καταστατικών ή των τροποποιήσεών τους) δεν προσφέρει σε συνολικό επίπεδο κάποιο χειροπιαστό κοινωνικό όφελος, που να αντισταθμίζει το διοικητικό κόστος και τις καθυστερήσεις στην ίδρυση και τη λειτουργία επιχειρήσεων, και μάλλον απομειώνει τη σημασία του αυτοελέγχου και τις ευθύνες εκείνων (δηλ. των ίδιων των ενδιαφερομένων), που πρέπει να έχουν την κύρια μέριμνα για την τήρηση της νομιμότητας. Μάλιστα, ο διοικητικός έλεγχος μπορεί να προκαλέσει στρεβλώσεις και δυσλειτουργίες και τελικά να αποβεί αντιπαραγωγικός. Παρομοίως : Η δυνατότητα της διοίκησης να παρέμβει δραστικά μέσω ανάκλησης της άδειας σύστασης της εταιρίας είναι και αυτή ελληνική πρωτοτυπία, ενώ παντού αλλού οι περιπτώσεις της ανάκλησης αντιμετωπίζονται είτε με μέτρα εταιρικού δικαίου, λαμβανόμενα από τους μετόχους ή τρίτους, δηλ. με τις δυνάμεις της αγοράς, είτε με μέτρα πτωχευτικού δικαίου.» Περράκης Ε., *ibid*, σελ. 5 επ

Διοίκηση (αρ. 4§§1 και 2²⁵ του νόμου περί Α.Ε.). Όμως και για τις εταιρίες αυτές προβλέπεται σε διάφορα σημεία αποδυνάμωση της διοικητικής παρέμβασης, όπως είναι η κατάργηση ως προς όλες τις εταιρίες της ανάκλησης της άδειας σύστασης , όπως προβλεπόταν από τα άρθρα 48 και 48^α, και η αναγωγή των λόγων ανάκλησης σε λόγους δικαστικής λύσης. Επίσης, καταργήθηκε για όλες τις εταιρίες η δυνατότητα ανάκλησης της έγκρισης αύξησης κεφαλαίου σε περίπτωση μη καταβολής του και εισήχθη υποχρέωση του διοικητικού συμβουλίου να αναπροσαρμόζει αυτό το κεφάλαιο (αρ. 11§5 ν. 2190/1920). Επιπρόσθετα, παρέμεινε ο διοικητικός έλεγχος σε περίπτωση μετατροπής, συγχώνευσης και διάσπασης²⁶ (αρ. 4§2β ν.2190/1920).

Η ελάττωση της εποπτείας και παρέμβασης είναι θεαματικότερη στις λοιπές εταιρίες, ήτοι τις μη εισηγμένες με κεφάλαιο κάτω των 3 εκ. €, που είναι και η πλειοψηφία των ελληνικών Α.Ε. Στις εταιρίες αυτές πρέπει να προβούμε σε διάκριση²⁷ : Η ενεργός παρέμβαση της Διοίκησης καταρχήν καταργήθηκε και οι εταιρίες αυτές «θα συμπεριφέρονται εφεξής όπως μια Ε.Π.Ε.²⁸». Με άλλα λόγια θα συνιστώνται με αυθημερόν καταχώρηση από τον τηρούντα το ΜΑΕ (στο εγγύς μέλλον το ΓΕΜΗ) της ιδρυτικής πράξης και του καταστατικού μετά από απλό «τυπικό έλεγχο²⁹ των υποβαλλόμενων εγγράφων, χωρίς έγκριση διοικητικής εγκριτικής απόφασης» (αρ. 4 §2α ν.2190/1920). Επίσης, η τροποποίηση του καταστατικού τους δεν θα χρειάζεται διοικητική έγκριση.

²⁵ Ν. 2190/1920 : «Άρθρο 4 : §1 Ο Υπουργός Ανάπτυξης ή η κατά το νόμο εκάστοτε αρμόδια Αρχή, υποχρεούνται να εγκρίνουν με απόφασή τους τη σύσταση ανώνυμης εταιρείας και το καταστατικό της, εφόσον αυτό έχει καταρτισθεί με δημόσιο έγγραφο και έχουν τηρηθεί οι σχετικές διατάξεις. §2 : Το καταστατικό τροποποιείται με απόφαση της γενικής συνέλευσης που εγκρίνεται από τον Υπουργό Ανάπτυξης ή την κατά το νόμο εκάστοτε αρμόδια Αρχή, που ελέγχουν μόνο την τήρηση του νόμου. Για την τροποποίηση του καταστατικού δεν απαιτείται δημόσιο έγγραφο. Ολόκληρο το κείμενο του νέου καταστατικού, όπως διαμορφώνεται μετά από κάθε τροποποίησή του σύμφωνα με την παράγραφο 11 του άρθρου 7β του παρόντος νόμου, μπορεί να συντάσσεται με ευθύνη του διοικητικού συμβουλίου, χωρίς απόφαση της γενικής συνέλευσης και έγκριση της αρμόδιας Αρχής. Για τη σύνταξη του νέου κειμένου του καταστατικού δεν απαιτείται δημόσιο έγγραφο.»

²⁶ Περάκης Ε., *op.cit.*, σελ. 6 επ.

²⁷ Περάκης Ε., *ibid*, σελ. 6 επ

²⁸ Έκφραση του Περάκη, *ibid*, σελ. 7

²⁹ « Ως «τυπικός έλεγχος» πρέπει να νοηθεί η διαπίστωση της συνδρομής των τυπικών προϋποθέσεων, ιδίως ότι το έγγραφο σύστασης έχει περιβληθεί τον προβλεπόμενο τύπο (συμβολαιογραφικό έγγραφο), ότι πρόκειται για ιδρυτικό ανώνυμης εταιρίας, και ότι η έδρα της ανήκει στη δικαιοδοσία της αρχής στην οποία το έγγραφο υποβάλλεται. Πρόκειται δηλ. για τον έλεγχο που ασκείται και κατά την καταχώρηση στα βιβλία του πρωτοδικείου μιας προσωπικής εταιρίας ή μιας επε.» βλ. Περάκης Ε., *ibid*, σελ. 7

Εντούτοις, το αντίτιμο της μείωσης της κρατική εποπτείας και της διοικητικής παρέμβασης στην ίδρυση της εταιρίας είναι η αυξημένη ευθύνη των νομικών παραστατών της εταιρίας (δικηγόρων, συμβολαιογράφου κλπ.), αλλά τελικά και των ίδιων των ιδρυτών, όπως ορίζεται και στο αρ. 2§3 του ν.2190/1920³⁰.

Από την άλλη πλευρά, η *απλή εποπτεία* παραμένει, με περιορισμένα όμως αποτελέσματα. Ασκείται όπως ορίζουν τα άρθρα 51-53 του ν.2190/1920, «στην έκταση που ορίζεται από το νόμο». Ειδικότερα, η Διοίκηση κατά τη σύσταση της εταιρίας, εξακριβώνει την καταβολή του εταιρικού κεφαλαίου, την αξία των εισφορών σε είδος και την τήρηση των οικείων διατάξεων του νόμου. Κατά τη λειτουργία της εταιρίας, ενδεικτικά η Διοίκηση εποπτεύει την τήρηση των διατάξεων του νόμου, του καταστατικού και των αποφάσεων των γενικών συνελεύσεων, καθώς και την εξακρίβωση της αλήθειας των οικονομικών καταστάσεων με την εξέταση και επαλήθευση των εταιρικών βιβλίων.

Επιπρόσθετα, ορισμένες εκδηλώσεις των αρμοδιοτήτων της Διοίκησης παραμένουν, όπως είναι η υποχρεωτική υποβολή στη Διοίκηση των πρακτικών της Γενικής Συνέλευσης (αρ. 26α§2, 43β§6) ή και του Διοικητικού Συμβουλίου³¹ (αρ. 11§5 και 20§7).

Όσον αφορά δε τις δημοσιεύσεις της ανώνυμης εταιρίας (ιδίως των προσκλήσεων της Γ.Σ. και των ισολογισμών) αποτέλεσαν ανέκαθεν μέσο ενημέρωσης των μετόχων και των τρίτων, ταυτόχρονα όμως και λόγο ανάπτυξης του τύπου, ιδιαίτερα δημιουργίας τοπικών εφημερίδων, που ανέμεναν να επιβιώσουν από τις δημοσιεύσεις αυτές. Σταδιακά διαμορφώθηκε η πεποίθηση ότι η επιδότηση του τύπου μέσω των ανωνύμων εταιριών αποτελούσε στρεβλή μέθοδο ενίσχυσής του, ενώ άρχισε να ωριμάζει

³⁰ 2§3: «Οι ιδρυτές είναι υπεύθυνοι για την αποκατάσταση της ζημιάς που υπέστη η εταιρεία ή οι καλόπιστοι τρίτοι, μέτοχοι ή μη, από τυχόν παράλειψη υποχρεωτικής διάταξης του καταστατικού ή ανακριβείς πληροφορίες που δόθηκαν κατά την εγγραφή στο κεφάλαιο ή περιλήφθηκαν στο καταστατικό, από τη μη τήρηση διατάξεων που αφορούν την εκτίμηση και την καταβολή των εισφορών, καθώς και από την τυχόν κήρυξη της ακυρότητας της εταιρείας, εάν γνώριζαν ή όφειλαν να γνωρίζουν τις σχετικές πλημμέλειες. Η αξίωση αποζημίωσης του προηγούμενου εδαφίου παραγράφεται μετά την παρέλευση πέντε (5) ετών από την ίδρυση της εταιρείας.»

³¹ Περισσότερα στον Περάκη Ε., *op.cit.*, σελ. 8

η ιδέα ότι εναλλακτικές μορφές ηλεκτρονικής πληροφόρησης θα έπρεπε να προωθηθούν και συγχρόνως η αναμενόμενη λειτουργία του ΓΕΜΗ, κατέστησε επίκαιρη τη σκέψη για περιορισμό των δια του τύπου καταχωρήσεων. Ωστόσο, η περιστολή των καταχωρήσεων δια του τύπου υπήρξε περιορισμένη³² : Δεν εθίγη το καθεστώς δημοσιότητας των ισολογισμών δια των εφημερίδων (αρ. 43β ν.2190/1920) , που αποτελούν τον κύριο όγκο των δημοσιεύσεων. Από την άλλη, δύο υπήρξαν οι μειώσεις των δημοσιεύσεων και αφορούν την πρόσκληση ΓΣ μη εισηγμένων εταιριών : Πρώτον, δόθηκε η δυνατότητα καταστατικού αποκλεισμού των δημοσιεύσεων των προσκλήσεων ΓΣ δια των εφημερίδων και πρόβλεψης εναλλακτικού τρόπου γνωστοποίησης των προσκλήσεων (αρ. 26§2α περ. β' ν.2190/1920), και δεύτερον, με καταστατική διάταξη μπορεί να περιορισθεί η δημοσίευση της πρόσκλησης σε μια μόνο εφημερίδα (πολιτική ή οικονομική) της Αθήνας ή της πρωτεύουσας του νομού της έδρας της εταιρίας (αρ. 26§2α περ. α'). Συνεπώς, δεν θα είναι απαραίτητη η δημοσίευση της πρόσκλησης σε δεύτερη εφημερίδα, ούτε σε εφημερίδα δήμου του Νομού Αττικής, όπου εδρεύει η εταιρία, εκτός του Δήμου Αθηναίων. Τέλος, το άρθρο 29§§2 και 4 (ισχύει και για εισηγμένες) επιτρέπει την εξαρχής πρόσκληση επαναληπτικών ΓΣ για την περίπτωση μη επίτευξης απαρτίας κατά την πρώτη συνεδρίαση με απώτερο σκοπό την εξοικονόμηση δαπάνης δημοσιεύσεων.

Περαιτέρω, ο νέος νόμος επέφερε αναμόρφωση και του παραδοσιακού κανόνα ότι όλες ανεξαιρέτως οι ΑΕ υπόκεινται σε τακτικό έλεγχο, οι μεν μεγάλες ΑΕ από ορκωτούς λογιστές που παρέχουν εχέγγυα επαγγελματικής κατάρτισης και ευθύνης, οι δε μικρότερες εταιρίες από επαγγελματίες λογιστές³³. Σύμφωνα με την τελική διατύπωση του νόμου (αρ. 36 και 36α του ν. 2190/1920), οι εταιρίες χωρίζονται σε τρεις κατηγορίες : Πρώτον, εκείνες «που υπερβαίνουν τα δύο από τα τρία αριθμητικά όρια των κριτηρίων της §6 : του άρθρου 42α» (δηλαδή πλέον: σύνολο ισολογισμού 2,5 εκ.€, καθαρός κύκλος εργασιών (=τζίρος) 5 εκ. €, 50 εργαζόμενοι), οι οποίες υπάγονται σε τακτικό έλεγχο από ορκωτούς λογιστές. Δεύτερον, εκείνες που δεν υπερβαίνουν τα δύο από τα τρία παραπάνω αριθμητικά όρια, οι οποίες όμως

³²Περάκης Ε.,*ibid.*, σελ. 9

³³Περάκης Ε.,*ibid.*, σελ.11

έχουν ελάχιστο ενιαύσιο κύκλο εργασιών 1 εκ. € και υπάγονται σε έλεγχο πτυχιούχων ανωτάτων σχολών, μελών του Οικονομικού Επιμελητηρίου Ελλάδος. Δυνητικά μπορούν να αποφασίσουν, εφόσον το επιθυμούν, το διορισμό ορκωτών λογιστών. Τρίτον, οι εταιρίες που δεν υπερβαίνουν τα δύο από τα τρία παραπάνω αριθμητικά κριτήρια και των οποίων ο ετήσιος κύκλος εργασιών δεν υπερβαίνει το 1 εκ. €, δεν υπόκεινται σε τακτικό έλεγχο, παρότι δύνανται να διορίζουν ορκωτούς λογιστές ή λογιστές ή πτυχιούχους ανωτάτων σχολών – μέλη του ΟΕΕ.

Τέλος, για να ολοκληρώσουμε την παρουσίαση του νόμου 3604/2007, ως προς τις αλλαγές που επέφερε, στο ίδιο μοτίβο της χειραφέτησης της ανώνυμης εταιρίας, μπορούν να ενταχθούν ορισμένες ρυθμίσεις του νέου νόμου, που ενισχύουν τις διαχειριστικές εξουσίες της εταιρικής διοίκησης, όταν ασκούνται κατά τρόπο εύλογο (π.χ. αρ. 22α§2), που μέσω συντόμων προθεσμιών απαλλάσσουν την εταιρία από το βάρος μακροχρόνιων νομικών αμφισβητήσεων (π.χ. αρ. 4α§6, 10§5, 35α§7, 35β§4 κλπ.) ή που άλλως μειώνουν τις δικαστικές παρεμβάσεις³⁴. Στο πλαίσιο αυτό μπορούμε να αναφέρουμε τις νέες διατάξεις του άρθρου 18 για το λεγόμενο «κολοβό» Διοικητικό Συμβούλιο. Οι δυνατότητες συνέχισης του ΔΣ παρά τη μείωση του αριθμού των μελών λόγω παραίτησης κλπ, αναπλήρωσης του απελθόντος μέλους ή πρόσκλησης ΓΣ από τα απομένοντα μέλη του ΔΣ (έστω και ένα) περιορίζουν αντίστοιχα την εμβέλεια του άρθρου 69 Αστικού Κώδικα και άρα του δικαστικού περιορισμού της εταιρικής αυτονομίας, που θα πρέπει να είναι μόνο οριακά ανεκτός.

B2. Ο Ν. 3604/2007 ΚΑΙ Η ΜΟΝΟΠΡΟΣΩΠΗ ΑΕ

³⁴ Περράκης Ε., *ibid.*, σελ.11

Τα προβλήματα που δημιουργούνταν από την ύπαρξη των μονοπρόσωπων και οιονεί μονοπρόσωπων ανωνύμων εταιριών³⁵, έπρεπε να διευθετηθούν από το νομοθέτη, ο οποίος έπρεπε να συνδράμει τη θεωρία και τα δικαστήρια στην προσπάθεια αντιμετώπισής τους. Αρχικά, ο Έλληνας νομοθέτης απαγόρευε μεν την ίδρυση ανωνύμων εταιριών με έναν μόνο εταίρο, ορίζοντας ότι τέτοια ίδρυση αποτελούσε λόγο ακυρότητας της εταιρίας³⁶. Από την άλλη πλευρά όμως, αναγνωρίζοντας την ανάγκη αποδοχής της σύγχρονης πραγματικότητας, είχε επιτρέψει την εξέλιξη μιας ανώνυμης εταιρίας σε μονοπρόσωπη, καθώς ρητά προέβλεπε ότι η εξέλιξη αυτή δεν επιφέρει τη λύση της εταιρίας.

Με το νέο νόμο 3604/2007, ο σύγχρονος νομοθέτης έχοντας ως κατευθυντήρια γραμμή τη 12^η εταιρική Οδηγία (89/667/ΕΟΚ), προχώρησε σε πανηγυρική αναγνώριση της μονοπρόσωπης εταιρίας, καθώς η Α.Ε. μπορεί πλέον να ιδρυθεί ως μονοπρόσωπη³⁷.

Η ratio της εισαγωγής του νέου θεσμού της μονοπρόσωπης εταιρίας στο εταιρικό δίκαιο, που εξ ορισμού αποτελούν ενώσεις προσώπων προς επιδίωξη κοινού σκοπού (ΑΚ 741), είναι ο περιορισμός της ευθύνης του προσώπου αυτού σε ένα αυτοτελές περιουσιακό σύνολο, υπέγγυο για τις υποχρεώσεις που γεννώνται από την επιχειρηματική δραστηριότητά του. Η τεχνική που χρησιμοποιήθηκε είναι αυτή της νομικής προσωπικότητας. Αντί όμως ο κοινοτικός νομοθέτης να δημιουργήσει ένα καινούριο μόρφωμα, την ατομική επιχείρηση περιορισμένης ευθύνης, προτίμησε να εντάξει την ατομική αυτή εμπορική δραστηριότητα στο μηχανισμό της ανώνυμης εταιρίας ή της εταιρίας περιορισμένης ευθύνης. Η νομοθετική αυτή επιλογή οφείλεται αφενός στο ότι ο μηχανισμός τα εταιρίας είναι δικαίως επεξεργασμένος και γνωστός³⁸ αφετέρου δε, προσφέρεται για την οργάνωση μιας επιχείρησης, εξασφαλίζοντας ευχέρεια μεταβίβασης των μετοχών και της ίδιας της

³⁵ βλ. παραπάνω για το ζήτημα της αυτοτέλειας του νομικού προσώπου, παρ. Ι. ΓΕΝΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΑΝΩΝΥΜΗΣ ΕΤΑΙΡΙΑΣ

³⁶ Αλεξανδρίδου, *op.cit.*,σελ.18 επ.

³⁷ Μούζουλας Σπ.Αντ., *Νόμος 3604/2007, για την Αναμόρφωση και τροποποίηση του κωδικοποιημένου νόμου 2190/1920 «Περί ανωνύμων εταιριών», Κατ' άρθρο Ερμηνεία*, εκδ. Σάκκουλας Αθήνα – Θεσσαλονίκη, 2008, σελ. 10

³⁸ Πρβλ και την αρχή του κλειστού αριθμού (numerus clausus) των εταιρικών τύπων.

επιχείρησης χωρίς τα προβλήματα του αστικού δικαίου (ΑΚ 479). Ακόμα και σε περίπτωση κληρονομικής διαδοχής, αφού η κοινωνία επί των μετοχών λύεται πολύ πιο εύκολα από ότι η κοινωνία επί της επιχείρησης³⁹.

Η μονοπρόσωπη Α.Ε. ως εκ τούτου, κατ' επιλογήν του νομοθέτη, δεν συνιστά ιδιαίτερο τύπο εταιρίας, αλλά μία κατάσταση της Α.Ε. η οποία μπορεί να είναι και προσωρινή⁴⁰. Ο νομοθέτης δηλαδή παρέχει στην ανώνυμη εταιρία την ευχέρεια να μεταβάλλεται από πολυμετοχική σε μονομετοχική και το αντίθετο, χωρίς να απαιτείται τροποποίηση του καταστατικού, εάν αυτό περιλαμβάνει ρυθμίσεις για τη λειτουργία της εταιρίας και υπό τις δύο αυτές μορφές, δηλαδή ως μονοπρόσωπη ή ως πολυπρόσωπη. Για το λόγο αυτό, η επωνυμία της μονομετοχικής ανώνυμης εταιρίας δεν έχει κάποιο χαρακτηριστικό διακριτικό⁴¹, τα δε στοιχεία εξατομίκευσης⁴² της εταιρίας παραμένουν αμετάβλητα. Στη μονομετοχική εταιρία όπως ήδη ειπώθηκε, εφαρμόζεται το καθεστώς της πολυμετοχικής εταιρίας με ελάχιστες αποκλίσεις. Επίσης, δεν τίθεται περιορισμός ως προς την απόκτηση από τη μονοπρόσωπη ανώνυμη εταιρία της ιδιότητας του μοναδικού μετόχου άλλης μονοπρόσωπης εταιρίας, ή ως προς τη συμμετοχή του ίδιου προσώπου ως μοναδικού μετόχου μονοπρόσωπης ανώνυμης εταιρίας. Πρέπει ακόμη να επισημανθεί ότι επειδή το άρθρο 43^α παρ. 2 ν. 3190/1920, περιορίζει την απαγόρευση συμμετοχής σε περισσότερες της μίας μονοπρόσωπες εταιρίες περιορισμένης ευθύνης για το μοναδικό εταίρο ή τη συμμετοχή μονοπρόσωπης εταιρίας Ε.Π.Ε. σε άλλη τέτοια εταιρία, παραμένει εντούτοις δυνατή τόσο η συμμετοχή του μοναδικού εταίρου εταιρίας περιορισμένης ευθύνης σε μία ή περισσότερες ανώνυμες εταιρίες όσο και η σύσταση μίας ή περισσότερων μονοπρόσωπων ανώνυμων εταιριών από Ε.Π.Ε⁴³.

³⁹ Αλυφαντής Γ. et al, *Ζητήματα από το Νέο Δίκαιο της Α.Ε.*, Επιμέλεια: Μ-Θ Μαρίνος Ι., εκδ. Δίκαιο & Οικονομία Π.Ν. Σάκκουλας, Αθήνα 2009, σελ. 433

⁴⁰ Αλυφαντής Γ. et al, *ibid*, σελ. 433

⁴¹ «Το άρθρο 1 παρ. 3 δεν επιβάλλει πάντως η επωνυμία της εταιρίας να κάνει μνεία του γεγονότος ότι η εταιρία είναι μονοπρόσωπη, κατά το παράδειγμα της μονοπρόσωπης εταιρίας περιορισμένης ευθύνης (βλ. άρθρο 43^α παρ. 1 ν.3190/20)» βλ. Μούζουλας Σπ.Αντ., *Νόμος 3604/2007, op.cit.*, σελ. 11

⁴² Π.χ επωνυμία, έδρα κτλ

⁴³ Μούζουλας Σπ.Αντ., *Νόμος 3604/2007, op.cit.*, σελ. 11

2. ΤΡΟΠΟΣ ΙΔΡΥΣΗΣ ΤΗΣ ΜΟΝΟΠΡΟΣΩΠΗΣ ΑΝΩΝΥΜΗΣ ΕΤΑΙΡΙΑΣ

Ι. ΣΥΣΤΑΣΗ ΜΟΝΟΠΡΟΣΩΠΗΣ ΑΕ

Γενικά για τη σύσταση της Α.Ε. απαιτείται η σύνταξη καταστατικού, που έχει ορισμένο περιεχόμενο και υποβάλλεται σε ορισμένο τύπο, η ανάληψη των μετοχών, η έγκριση του καταστατικού από τη Διοίκηση, όπου αυτή απαιτείται, η παραχώρηση άδειας ίδρυσης της εταιρίας, όπου αυτή απαιτείται, και, τέλος, η τήρηση ορισμένης δημοσιότητας⁴⁴.

Συγκεκριμένα, η μονομετοχική εταιρία ιδρύεται με μονομερή δήλωση βούλησης, η οποία περιβάλλεται το συμβολαιογραφικό τύπο και δημοσιεύεται όπως σε κάθε ανώνυμη εταιρία⁴⁵. Η μονομερής αυτή δικαιοπραξία αφενός δημιουργεί και αφετέρου οργανώνει την εταιρία⁴⁶. Η έλλειψη ικανότητας δικαιοπραξίας του μοναδικού μετόχου ιδρυτή, καθιστά την εταιρία άκυρη (άρθρο 4^ο§1 περ. γ' του ν. 2190/1920). Η εταιρία όμως συνεχίζει να λειτουργεί κανονικά έως ότου ασκηθεί αγωγή ακυρότητας, εντός διετίας από την καταχώρησή της. Η ακυρότητα πρέπει να θεωρηθεί ότι θεραπεύεται, εάν ο μοναδικός μέτοχος ανακτήσει τη δικαιοπρακτική ικανότητα και εγκρίνει την ίδρυση. Αν δεν ασκηθεί αγωγή ακυρότητας μέσα στην προθεσμία αυτή, η εταιρία συνεχίζει να λειτουργεί κανονικά, αφού μόνον η ακυρότητα λόγω παράνομου σκοπού παραμένει αθεράπευτη και μετά την πάροδο της διετίας (άρθρο 4α§6).

⁴⁴ Αντωνόπουλος, *op.cit.*, σελ. 31

⁴⁵ Αλυφαντής Γ. *et al*, *Ζητήματα από το Νέο Δίκαιο της Α.Ε.*, *op.cit.*, σελ. 434

⁴⁶ Αντωνόπουλος, *op.cit.*, σελ. 32 « Το καταστατικό με την ιδρυτική πράξη αφενός ιδρύει την εταιρία και αφετέρου ρυθμίζει τη συγκρότηση και τη λειτουργία της. Γίνεται ο νόμος, ο καταστατικός χάρτης που τη διέπει απέναντι σε όλους, μετόχους και τρίτους. Ο νόμος αυτός αποσπάται από τη βούληση των ιδρυτών και κυριαρχείται από τη βούληση της εταιρίας, όπως η βούληση αυτή σχηματίζεται από το οικείο εταιρικό όργανο.»

II. ΚΑΤΑΣΤΑΤΙΚΟ

Αναλυτικότερα, η ίδρυση της εταιρίας γίνεται πλέον με την επιφύλαξη κυρίως όσων προαναφέρθηκαν για την απομείωση της διοικητικής παρέμβασης και την ευθύνη των ιδρυτών (βλ. Β1 . ΓΕΝΙΚΑ – ΟΙ ΤΟΜΕΣ ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΝΟΜΟΥ και παρακάτω). Πλέον, δίνονται στους ενδιαφερόμενους πολλαπλές δυνατότητες καταστατικών διαμορφώσεων, οι οποίες μπορούν να λάβουν χώρα είτε με το αρχικό καταστατικό, κατά την ίδρυση της εταιρίας, μπορούν όμως να εισαχθούν και στη συνέχεια με τροποποίηση του καταστατικού⁴⁷. Το καταστατικό, ως το σύνολο των διατάξεων που ρυθμίζει τη λειτουργία της εταιρίας, δηλαδή ως κανονιστική πράξη ιδιωτικού δικαίου, μαζί με την «ιδρυτική πράξη» (άρθρα 63 και 73 εδ. 2 ΑΚ) αποτελούν προϋποθέσεις με τη συνδρομή των οποίων ιδρύεται και ρυθμίζεται η εταιρία⁴⁸. Εξάλλου, λόγω της κανονιστικής του φύσης, το καταστατικό ερμηνεύεται αντικειμενικά και σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 173 και 200 ΑΚ. Το καταστατικό συντάσσεται με συμβολαιογραφικό έγγραφο (αρ. 4§1 ν. 2190/1920, 61 και 63 ΑΚ) από ένα (μονοπρόσωπη) ή περισσότερα (πολυπρόσωπη) φυσικά ή νομικά πρόσωπα, τον/τους ιδρυτές. Το/τα φυσικά πρόσωπα πρέπει κατά την υπογραφή του καταστατικού να έχουν πλήρη δικαιοπρακτική ικανότητα, μπορούν δε να είναι ημεδαπά ή αλλοδαπά. Πάντως θα πρέπει να σημειωθεί ότι για την ίδρυση της εταιρίας δεν αρκεί η ιδρυτική πράξη και το καταστατικό, αλλά πρέπει κάποιο ή κάποια πρόσωπα να αναλάβουν τις μετοχές (ή την μετοχή στην περίπτωση της μονομετοχικής ΑΕ) κι αυτά μπορεί να είναι οι ίδιοι οι ιδρυτές ή τρίτοι. Στην πρώτη περίπτωση, οι πράξεις ανάληψης διατυπώνονται στο καταστατικό. Στη δεύτερη καταρτίζονται ξεχωριστά με ιδιωτικά έγγραφα.

Όπως έχει ήδη επισημανθεί, η ΑΕ μέχρι πρόσφατα δεν μπορούσε να ιδρυθεί ως μονοπρόσωπη. Τούτο μπορούσε να συμβεί μόνο κατ' εξαίρεση, όπως π.χ. στην περίπτωση του αρ. 1 ν.δ. 4014/1959, που προβλέπει την ίδρυση μονοπρόσωπης εταιρίας με μοναδικό μέτοχο το κράτος. Σήμερα, με το

⁴⁷ . Περράκης Ε., *ibid*, σελ. 12 επ

⁴⁸ Αντωνόπουλος, *op.cit.*, σελ. 31 επ.

άρθρο 3 του ν.2190/1920 που τροποποίησε το άρθρο 1 του ν. 2190/1920, επιτεράπη η ίδρυση Α.Ε. και με έναν μόνο εταίρο , φυσικό ή νομικό πρόσωπο.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΚΑΤΑΣΤΑΤΙΚΟΥ

Το καταστατικό σύμφωνα και με το άρθρο 2 του ν. 2190/1920, πρέπει να περιέχει τα παρακάτω στοιχεία εξατομίκευσης της εταιρίας :

ι. *Την επωνυμία της εταιρίας*⁴⁹ : Αυτή σχηματίζεται από το είδος της εταιρικής επιχείρησης ως υποχρεωτικού στοιχείου (άρθρο 5§1), το οποίο αρκεί να αναφέρεται γενικά και συνοπτικά, αλλά εύληπτα. (π.χ. ναυτιλιακή, τραπεζική, τουριστική κλπ επιχείρηση). Προαιρετικά στοιχεία επιτρέπονται, στο μέτρο που δεν καθιστούν την επωνυμία παραπλανητική και γενικότερα στο μέτρο που δεν προσβάλλουν τις αρχές που διέπουν την επωνυμία. Τέτοια επιτρεπόμενα προαιρετικά στοιχεία είναι κυρίως το ονοματεπώνυμο των ιδρυτών ή άλλου φυσικού προσώπου είτε η επωνυμία άλλης εμπορικής εταιρίας (άρθρο 5§2 του ν.2190/1920). Περαιτέρω, στην επωνυμία προστίθενται ως υποχρεωτικά στοιχεία και οι λέξεις «ανώνυμη εταιρία» (άρθρο 5§3) που μπορεί να τίθενται και στη σύντμησή του, δηλ. ως «Α.Ε.» ή «ΑΕ». Πάντως, σε ακυρότητα της ΑΕ δεν οδηγεί η παράνομη συγκρότηση της επωνυμίας, αλλά η παντελής έλλειψή της. Αν η εταιρία έχει περισσότερα αντικείμενα, στην επωνυμία μπορεί να εμφανίζεται το κυριότερο ή τα κυριότερα από αυτά (άρθρο 5§4). Μάλιστα, αν η εταιρία αργότερα επεκταθεί και σε άλλα αντικείμενα που αναγράφονται στο καταστατικό, δεν είναι απαραίτητο να μεταβληθεί και η επωνυμία με την οποία αυτή έχει γίνει γνωστή στις συναλλαγές. (άρθρο 5§5). Τούτο, γιατί, σκοπός την επωνυμίας δεν είναι να πληροφορεί τους τρίτους για το ακριβές αντικείμενο της επιχειρηματική δραστηριότητας, αλλά να εξατομικεύει την εταιρία. Γι' αυτό, όπως σημειώθηκε, μπορεί να διαμορφωθεί και από γενικόλογες μόνο εκφράσεις ή από λέξεις φανταστικές. Αρκεί αυτές να παραπέμπουν έστω και συνειρμικά, στο αντικείμενο της εταιρικής επιχείρησης. Εξάλλου, η μεταβολή της επωνυμίας

⁴⁹ Αντωνόπουλος, *ibid*, σελ, 33 επ.

δεν επηρεάζει την ταυτότητα της εταιρίας. Η επωνυμία για τις διεθνείς συναλλαγές μπορεί να εκφράζεται σε ξένη γλώσσα με πιστή μετάφραση ή με λατινικά στοιχεία. (άρθρο 5§6). Τέλος, συνήθη, αλλά όχι και αναγκαία στοιχεία του καταστατικού συνιστούν ο διακριτικός τίτλος, το λογότυπο ή άλλα διακριτικά γνωρίσματα της εταιρίας.

ii. *Το σκοπό της εταιρίας* : Το καταστατικό πρέπει να ορίζει, το σκοπό της εταιρίας τόσο ως κατεύθυνση (σκοπός κερδοσκοπικός, συνεταιριστικός, ιδανικός) όσο και ως αντικείμενο της εταιρικής επιχείρησης (ξενοδοχειακές επιχειρήσεις, εμπορία αυτοκινήτων κτλ.). Το αντικείμενο της εταιρικής επιχείρησης πρέπει να προσδιορίζεται με κάποια ακρίβεια, έστω και με ευρύτητα. Η αλλαγή του σκοπού της εταιρίας είναι δυνατή με τροποποίηση του καταστατικού ύστερα από απόφαση της εξαιρετικής ΓΣ.

iii. *Την έδρα της εταιρίας*⁵⁰ : Ως έδρα νοείται ο τόπος όπου ασκείται η διοίκηση της εταιρίας (αρ. 64 ΑΚ). Κάθε εταιρία έχει μία μόνο έδρα και ως τέτοια ορίζεται ένας δήμος ή μια κοινότητα της ελληνικής επικράτειας (άρθρο 6). Ο τόπος όπου ασκείται η διοίκηση δεν συμπίπτει πάντοτε με τον τόπο όπου βρίσκεται η αναγραφόμενη στο καταστατικό έδρα. Τότε η εταιρία έχει δύο έδρες, την «καταστατική» και την «πραγματική».

iv. *Τη διάρκεια της εταιρίας* (αρ. 2§1 γ του ν. 2190/1920). Σύμφωνα με την κρατούσα άποψη, που προβάλλει το επιχείρημα και από το άρθρο 47^α §1α , η διάρκεια της ανώνυμης εταιρίας πρέπει να είναι πάντοτε ορισμένου χρόνου⁵¹.

v. *Το ύψος και τον τρόπο καταβολής του εταιρικού κεφαλαίου* (άρθρο 2 παρ. 1 δ'). Το κεφάλαιο αναγράφεται μόνο σε χρήμα, ακόμη και αν καλύπτεται με εισφορές σε είδος. Ως τρόπος καταβολής νοείται η εφάπαξ ή η τμηματική καταβολή.

vi. *Το είδος των μετοχών, το αριθμό, την ονομαστική αξία και την έκδοσή τους*. Οι ιδρυτές αποφασίζουν, κατ' αρχή, ελεύθερα το είδος των μετοχών.

⁵⁰ Αντωνόπουλος, *ibid*, σελ. 34 επ.

⁵¹ Contra Αντωνόπουλος, *ibid*, σελ. 39, «Πρόκειται για άποψη που ούτε στο νόμο στηρίζεται ούτε κάποιο σκοπό υπηρετεί. Για άποψη που περιορίζει χωρίς λόγο την αρχή της ελευθερίας των συμβάσεων. Πάντως, αν το καταστατικό σιωπάει, η εταιρία θα λειτουργήσει ως αορίστου χρόνου, αφού ούτε σχετικός λόγος ακυρότητας της εταιρίας δημιουργείται ούτε λόγος ανάκλησης της άδειας λειτουργίας της προβλέπεται.»

Ωστόσο υπάρχουν περιπτώσεις κατά τις οποίες ο νόμος επιβάλλει υποχρεωτικά την έκδοση ονομαστικών μετοχών. (άρθρο 2 παρ.1 στ')

vii. Τα ατομικά στοιχεία του/των φυσικών ή νομικών προσώπων που υπέγραψε/αν το καταστατικό της εταιρίας ή στο όνομα και για λογαριασμό του/των οποίων έχει υπογραφεί το καταστατικό.

viii. Σύμφωνα με το Συμβούλιο της Επικρατείας φαίνεται να θεωρείται ως αναγκαίο στοιχείο του καταστατικού και ο αριθμός των μελών του ΔΣ της εταιρίας. Η άποψη αυτή δεν βρίσκει θεμελίωση στο νόμο μας. Εξ άλλου, η παράλειψη του καταστατικού σχετικά με τον αριθμό των μελών του ΔΣ δεν οδηγεί σε ακυρότητα της εταιρίας, ακριβώς γιατί αναπληρώνεται (άρθρο 4^α). Πράγματι, αν στο καταστατικό δεν υπάρχει πρόβλεψη, οι αριθμός των μελών του είναι ο ελάχιστος δυνατός που προβλέπεται από το νόμο, δηλαδή τρία μέλη.

ix. Πέρα από τα στοιχεία των α-στ της παρ. 1 και του στοιχ. α της παρ. 2, που είναι σε κάθε περίπτωση υποχρεωτικά, ως υποχρεωτικά θεωρούνται και τα στοιχεία των περιπτώσεων ζ-ιγ' της παραγράφου αυτής και το στοιχείο β' της παραγράφου 2 του ίδιου άρθρου⁵². Ορθότερο όμως είναι, κατά συσταλτική ερμηνεία των διατάξεων αυτών, να λεχθεί ότι, αν το καταστατικό δεν ρυθμίζει τα σχετικά θέματα, θα κληθούν σε εφαρμογή οι διατάξεις του νόμου. Προς την κατεύθυνση αυτή κινείται και η νέα διάταξη του άρθρου 2§1α, κατά την οποία, το καταστατικό δεν απαιτείται να εμπεριέχει διατάξεις, έστω και αν αναφέρονται στα θέματα της §1 του άρθρου 2, εφόσον αποτελούν απλώς επανάληψη ισχυουσών διατάξεων του νόμου, εκτός αν εισάγεται παρέκκλιση από διατάξεις ενδοτικού δικαίου⁵³.

⁵² (Το καταστατικό της ανώνυμης εταιρείας πρέπει να περιέχει διατάξεις)«ζ. Για τη μετατροπή ονομαστικών μετοχών σε ανώνυμες, ή ανωνύμων σε ονομαστικές. η. Για τη σύγκληση, τη συγκρότηση, τη λειτουργία και τις αρμοδιότητες του Διοικητικού Συμβουλίου. θ. Για τη σύγκληση, τη συγκρότηση, τη λειτουργία και τις αρμοδιότητες των Γενικών Συνελεύσεων. Για τους ελεγκτές ια. Για τα δικαιώματα των μετόχων. ιβ. Για τον ισολογισμό και τη διάθεση των κερδών. ιγ. Για τη λύση της εταιρείας και την εκκαθάριση της περιουσίας της.» και 2§2β « (Το καταστατικό της ανώνυμης εταιρείας πρέπει να αναφέρει επίσης:) Το συνολικό ποσό, τουλάχιστον κατά προσέγγιση, όλων των δαπανών που απαιτήθηκαν για τη σύσταση της εταιρίας και βαρύνουν αυτή.»

⁵³ Αντωνόπουλος, *op.cit.*, σελ. 40 επ.

Επιπρόσθετα, πρέπει να σημειωθεί ότι με το νέο νόμο 3604/2007, διευρύνθηκαν οι καταστατικές προβλέψεις και παρέχεται μεγαλύτερη ευελιξία στη διαμόρφωση των εταιρικών σχέσεων. Συγκεκριμένα, με το νέο νόμο ορισμένα ζητήματα μπορούν να ρυθμιστούν από του μετόχους κατά βούληση (σύστημα «επιλογής»), άλλοτε ορισμένες ρυθμίσεις του νόμου για να ισχύσουν πρέπει να υιοθετηθούν από το καταστατικό (σύστημα «υπαγωγής»/opt in) και άλλοτε άλλες νομοθετικές ρυθμίσεις θα ισχύσουν, εκτός αν το καταστατικό τις αποκλείσει (σύστημα «εξαίρεσης»/opt out).

II. ΚΑΛΥΨΗ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ

Κάλυψη ή άλλως ανάληψη του κεφαλαίου, καλείται η ενοχική υποχρέωση προς καταβολή του μετοχικού κεφαλαίου, η ενοχική υποχρέωση που αναλαμβάνει ένα φυσικό ή νομικό πρόσωπο να καταβάλει εισφορά που αντιστοιχεί σε τμήμα του μετοχικού κεφαλαίου (ή στο σύνολο αυτού στην περίπτωση μονοπρόσωπης ΑΕ). Η κάλυψη μπορεί να είναι άμεση, όταν όλες οι μετοχές αναλαμβάνονται από των ιδρυτή/ές της εταιρίας και διαδοχική ή σταδιακή, όταν οι μετοχές προσφέρονται στο κοινό με δημόσια εγγραφή.

Η ανάληψη του συνόλου των μετοχών, σύμφωνα με την ορθότερη άποψη⁵⁴, αποτελεί προϋπόθεση για τη σύσταση της εταιρίας. Επιχείρημα προς την κατεύθυνση αυτή αντλείται κατά συνδυασμένη εφαρμογή των άρθρων 2§ 1 δ' και 4α§1 περ. α. Ως εκ τούτου, κατά την άποψη αυτή, η Διοίκηση αν το κεφάλαιο δεν έχει αναληφθεί στο σύνολό του, οφείλει να μη χορηγήσει άδεια σύστασης της εταιρίας, όπου αυτή απαιτείται. Σύμφωνα πάντως με την αντίθετη άποψη, η ανάληψη του κεφαλαίου δεν αποτελεί προϋπόθεση σύστασης της εταιρίας. Συνεπώς, η Διοίκηση, όπου απαιτείται, χορηγεί άδεια ακόμη και αν το κεφάλαιο δεν έχει καλυφθεί. Αν, όμως μεταγενέστερα, όταν δηλαδή το ΔΣ υποβάλει την απόφασή του που προβλέπει το άρθρο 11, διαπιστώσει ότι το κεφάλαιο δεν έχει καλυφθεί, η εταιρία λύεται με δικαστική απόφαση (άρθρο 48). Εντούτοις, η γνώμη αυτή και

⁵⁴ Αντωνόπουλος, *ibid*, σελ. 44 επ.

αντίθετη στο σύστημα του νόμου είναι και τη Διοίκηση –σήμερα τα δικαστήρια- επιβαρύνει με περιττή απασχόληση.

Σε περίπτωση που η κάλυψη είναι άμεση, το καταστατικό πρέπει να περιέχει και δήλωση ανάληψης των μετοχών. Στην περίπτωση της κάλυψης με δημόσια εγγραφή, η κάλυψη από τους τρίτους θα γίνει μετά τη σύναψη του καταστατικού, και μέχρι να χορηγηθεί η άδεια σύστασης της εταιρίας από τη Διοίκηση, όπου αυτή απαιτείται.

III. ΕΓΚΡΙΣΗ ΤΟΥ ΚΑΤΑΣΤΑΤΙΚΟΥ ΚΑΙ ΑΔΕΙΑ ΣΥΣΤΑΣΗΣ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΙΑΣ

A. ΑΡΜΟΔΙΑ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΑΡΧΗ

Για τη σύσταση των ανωνύμων εταιρειών που έχουν κεφάλαιο που υπερβαίνει τα 3.000.000 €, απαιτείται έγκριση του καταστατικού και παροχή άδειας από τη Διοίκηση (αρ. 4§1 ν. 2190/1920). Ούτως ειπείν, για τις ανώνυμες εταιρίες διατηρείται το *μικτό διοικητικό σύστημα*⁵⁵, κατά το οποίο, η χορήγηση άδειας σύστασης έχει ανατεθεί στη Διοίκηση και μάλιστα είναι υποχρεωτική αν συντρέχουν οι νόμιμες προϋποθέσεις.

Ειδικότερα, μέχρι το 1970 η έγκριση του καταστατικού και η άδεια σύστασης της ανώνυμης εταιρίας παρέχονταν για όλες τις Α.Ε., σύμφωνα με το άρθρο 4§1, από τον υπουργό Εμπορίου. Μετά το ν.δ. 532/ 1970, τόσο η έγκριση του καταστατικού όσο και η χορήγηση της άδειας σύστασης ανήκαν για όλες πάλι τις εταιρίες στο νομάρχη της καταστατικής έδρας. Σήμερα, η αρμοδιότητα του νομάρχη αφορά, μόνο τις εταιρίες με κεφάλαιο άνω των 3.000.000€. Πάντως, η νέα διάταξη του άρθρου 4§2α δεν εφαρμόζεται σε μετατροπές, συγχωνεύσεις και διασπάσεις. (αρ. 4§2β). Για τις κάτω των 3.000.000€ δεν προβλέπεται διοικητική παρέμβαση κατά το στάδιο ίδρυσής τους, όπως προειπώθηκε, διατηρείται, όμως, γι' αυτές η δυνατότητα εποπτείας κατά το άρθρο 52. Εξάλλου, ο Υπουργός Εμπορίου –σήμερα Υπουργός Ανάπτυξης-, διατηρεί την αρμοδιότητά του προκειμένου για εταιρίες

⁵⁵ Αντωνόπουλος, *ibid*, σελ, 45

τραπεζικές, χρηματιστηριακές, ασφαλιστικές, επενδύσεων – χαρτοφυλακίου και διαχείρισης αμοιβαίων κεφαλαίων.

B. ΕΛΕΓΧΟΣ ΝΟΜΙΜΟΤΗΤΑΣ

Για όλες τις εταιρίες εκείνες με κεφάλαιο άνω των 3.000.000€, δηλαδή και για τις «μικρές» εταιρίες, ο νομάρχης ασκεί κατ' αρχήν έλεγχο τυπικής νομιμότητας (άρθρα 4§§1-2^α, 7β§1α', 52). Περαιτέρω, για τις εταιρίες του άρθρου 4§2α ασκείται προληπτικός έλεγχος ουσιαστικής νομιμότητας. Ελέγχεται μεταξύ άλλων, αν το καταστατικό έχει περιβληθεί τον συμβολαιογραφικό τύπο, αν έχει αναληφθεί το κεφάλαιο, αν το καταστατικό έχει κατά το νόμο ελάχιστο περιεχόμενο και γενικότερα αν είναι σύμφωνο με το δίκαιο της ΑΕ, αν προσκρούει σε διατάξεις που υπηρετούν το δημόσιο συμφέρον και αν αντίκειται στα χρηστά ήθη (άρθρα 2, 4§1, 52). Αντίθετα, δεν ελέγχεται το κύρος του καταστατικού με βάση το κοινό δίκαιο για τις συμβάσεις. Ο νομάρχης τον έλεγχό του τον στηρίζει μόνο στο προσκομιζόμενο καταστατικό και δεν δύναται να ζητήσει την προσκόμιση και άλλων στοιχείων. Επιπρόσθετα, πρέπει να σημειωθεί ότι ο νομάρχης δεν ελέγχει τη νομιμότητα της επωνυμίας και του τυχόν διακριτικού τίτλου της εταιρίας. Ο έλεγχος αυτός έχει υπαχθεί στα κατά τόπους επιμελητήρια. Μάλιστα, αν δεν έχει προηγηθεί ο έλεγχος αυτός, ο νομάρχης υποχρεούται να μην εγκρίνει το καταστατικό ή τις τροποποιήσεις του⁵⁶.

Γ. ΕΛΕΓΧΟΣ ΣΚΟΠΙΜΟΤΗΤΑΣ

Ο Νομάρχης, πέραν από τον έλεγχο τυπικής νομιμότητας, όπως αυτός περιγράφηκε παραπάνω, και όταν απαιτείται, δεν δικαιούται να προβεί σε έλεγχο σκοπιμότητας. Ως εκ τούτου, δεν μπορεί να ελέγξει την αναγκαιότητα σύστασης της υπό ίδρυση εταιρίας, την επάρκεια του κεφαλαίου της (εφόσον

⁵⁶ Αντωνόπουλος, *ibid*, σελ. 46 επ.

υπερβαίνει το ελάχιστο προβλεπόμενο όριο μετοχικού κεφαλαίου των 60.000€ - άρθρο 8§2) κλπ.

Δ. ΑΔΕΙΑ ΣΥΣΤΑΣΗΣ

Ο νομάρχης, αφού περατώσει τον έλεγχο τυπικής και , όπου απαιτείται, τον έλεγχο ουσιαστικής νομιμότητας, και αν από τον έλεγχο αυτό κριθεί ως νόμιμη η ίδρυση της εταιρίας, έχει υποχρέωση να εγκρίνει, όπου απαιτείται, το καταστατικό, να παράσχει, όπου απαιτείται, άδεια σύστασής της και να διατάξει εγγραφή της στο ΜΑΕ. Αν όμως διαπιστωθεί παραβίαση της νομιμότητας, έχει υποχρέωση να αρνηθεί την έγκριση του καταστατικού και τη χορήγηση τυχόν απαιτούμενης άδειας σύστασης της εταιρίας. Εντούτοις, πριν την απόρριψη της αίτησης έχει τη δυνατότητα να καλέσει τον/τους ιδρυτές της εταιρίας να διορθώσουν το καταστατικό, ώστε να καταστεί σύννομο. Αν τελικά, όμως, δεν διορθωθεί, απορρίπτει την αίτηση, ύστερα από προηγούμενη σύμφωνη γνώμη της επιτροπής ανωνύμων εταιριών.(αρ. 26 ν. 2339/1995). Κατά της απορριπτικής απόφασης χωρεί προσφυγή στο Συμβούλιο της Επικρατείας. Μάλιστα στον ακυρωτικό έλεγχο του ΣΤΕ υπόκειται και η παροχή άδειας σύστασης και έγκρισης του καταστατικού.

Οι δε εταιρίες με κεφάλαιο κάτω των 3.000.000€ δεν υπόκεινται σε διοικητικό έλεγχο και η καταχώρησή τους στο ΜΑΕ γίνεται χωρίς διοικητική έγκριση και άδεια σύστασης, όπως γίνεται και η καταχώρηση στις ΕΠΕ.

Τέλος, πρέπει να σημειωθεί ότι η έγκριση του Νομάρχη και η χορήγηση άδειας σύστασης δεν έχει θεραπευτική ενέργεια ως προς τα τυχόν ελαττώματα του καταστατικού, το οποίο εξακολουθεί να διατηρεί το δικαιοπρακτικό του χαρακτήρα. Αντίθετα, η θεραπεία ορισμένων ελαττωμάτων επέρχεται μετά την καταχώρηση της εταιρίας στο ΜΑΕ⁵⁷, με την έννοια ότι δεν πλήττουν το κύρος της εταιρίας και άλλα μετατρέπονται από λόγους ακυρότητας σε λόγους λύσης της εταιρίας.

⁵⁷ Αντωνόπουλος, *ibid*, σελ. 47

IV. ΕΓΓΡΑΦΗ ΣΤΟ Μ.Α.Ε. ΚΑΙ ΣΤΟ ΓΕ.ΜΗ. ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΗ ΣΤΟ Τ.Α.Ε. ΚΑΙ Ε.Π.Ε.

A. ΕΓΓΡΑΦΗ ΣΤΟ ΜΗΤΡΩΟ

Το καταστατικό της εταιρίας και η άδεια σύστασής της, όπου απαιτείται, με επιμέλεια συνήθως του πρώτου ΔΣ, εγγράφονται στο Μ.Α.Ε. , όπου η εταιρία έχει την καταστατική της έδρα και, όταν λειτουργήσει το ΓΕ.ΜΗ., θα εγγράφονται σε αυτό. Στις περιπτώσεις που δεν γίνεται έλεγχος ουσιαστικής νομιμότητας (άρθρο 4§2) η καταχώρηση θα γίνεται αυθημερόν, εκτός αν τα υποβαλλόμενα στοιχεία δεν είναι πλήρη και ακριβή. Σε κάθε άλλη περίπτωση, δίδεται προθεσμία ενός μηνός για τη σχετική καταχώρηση, και 15 ημερών όταν πρόκειται για εισηγμένες εταιρίες (άρθρο 7β§1^α). Η εγγραφή στο ΜΑΕ έχει συστατικό χαρακτήρα⁵⁸ (άρθρο 7β§10 και άρθρο 15§1^α ν. 3419/2005). Συνεπώς, η εταιρία υπάρχει από την εγγραφή της και από τότε αποκτά νομική προσωπικότητα. Παράλληλα, η εγγραφή στο ΜΑΕ έχει και θεραπευτικό χαρακτήρα, όπως σημειώθηκε και ανωτέρω.

B. ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΗ ΣΤΟ ΤΕΥΧΟΣ Α.Ε. ΚΑΙ Ε.Π.Ε.

Της εγγραφής στο Μ.Α.Ε. έπεται η δημοσίευση στο τεύχος Α.Ε. και Ε.Π.Ε. της ανακοίνωσης για την καταχώρηση του καταστατικού και της άδειας σύστασης της εταιρίας, όπου αυτό απαιτείται. Η σχετική ανακοίνωση αποστέλλεται προς το Εθνικό Τυπογραφείο υπογεγραμμένη από την εποπτεύουσα αρχή και θεωρημένη από την αρμόδια Δ.Ο.Υ. για την καταβολή όλων των σχετικών τελών. Αποδεικτικό της παραπάνω δημοσίευσης προσκομίζεται στην εποπτεύουσα αρχή εντός μηνός από την εγγραφή της εταιρίας στο οικείο μητρώο, επί ποινή διαγραφής και, συνεπώς, λύσης της εταιρίας (άρθρο 7β§1γ ν. 2190/1920 και άρθρο 13§§1-2 ν. 3419/2005). Η

⁵⁸ Αντωνόπουλος, *ibid*, σελ. 48 επ.

δημοσίευση στο Τ.Α.Ε. έχει δηλωτικό χαρακτήρα⁵⁹. Η εταιρία δεν αντιτάσσει απέναντι στους τρίτους τους όρους του καταστατικού για τους οποίους δεν τηρήθηκε η δημοσίευση στο τεύχος Α.Ε. και Ε.Π.Ε, εκτός αν αποδείξει ότι οι τρίτοι τους γνώριζαν. Συγκεκριμένα, τους όρους που δημοσιεύθηκαν πριν την πάροδο δεκαπενθημέρου από τη δημοσίευση τους αντιτάσσει απέναντι στους τρίτους μόνο αν αυτοί τους γνώριζαν. Μετά την παρέλευση δεκαπενθημέρου, τεκμαίρεται αμάχητα⁶⁰ η γνώση των τρίτων (άρθρο 7β§13). Οι τρίτοι μπορούν να επικαλούνται το καταστατικό από την ημέρα της καταχώρησης στο Μ.Α.Ε., αν τυχόν έχουν λάβει γνώση του. Τη γνώση των τρίτων πριν την πάροδο των 15 ημερών, την αποδεικνύει ο επικαλούμενος αυτή. Με άλλα λόγια, όσο διαρκεί το δεκαπενθήμερο, τεκμαίρεται άγνοια του τρίτου.

Σε περίπτωση ασυμφωνίας του δημοσιευθέντος στο Τ.Α.Ε. κειμένου και του περιεχομένου του καταστατικού, η εταιρία δε δύναται να αντιτάξει στους τρίτους το περιεχόμενο του δημοσιευμένου κειμένου. Οι καλόπιστοι τρίτοι όμως⁶¹ μπορούν να επικαλεσθούν το κείμενο όπως αυτό έχει δημοσιευθεί στο Τ.Α.Ε και Ε.Π.Ε. (άρθρο 7β§14).

Γ. ΕΓΓΡΑΦΗ ΣΤΟ ΜΗΤΡΩΟ ΜΟΝΟΠΡΟΣΩΠΗΣ Α.Ε.

Η ανώνυμη εταιρία μπορεί κατά το άρθρο 1§3, να εμφανιστεί ως μονοπρόσωπη από την ίδρυσή της ή να εξελιχθεί ως τέτοια με τη συγκέντρωση όλων των μετοχών στα χέρια ενός προσώπου. Κατά την ίδια διάταξη, η ίδρυσή της ως μονοπρόσωπης και η συγκέντρωση όλων των μετοχών της σε ένα πρόσωπο, (χωρίς να προβλέπεται αντίστοιχη υποχρέωση προς την αντίστροφη κατεύθυνση, όταν δηλαδή μονομετοχική Α.Ε μεταβάλλεται σε πολυμετοχική) καθώς και τα στοιχεία του μοναδικού μετόχου της, υπόκεινται κατά το ίδιο άρθρο, στις διατυπώσεις δημοσιότητας του άρθρου 7β. Ratio της διάταξης είναι η ενημέρωση των τρίτων για τη μονομετοχική σύνθεση της εταιρίας και την ταυτότητα του μοναδικού μετόχου,

⁵⁹ Αντωνόπουλος, *ibid*, σελ. 48 επ.

⁶⁰ Αμάχητο είναι το τεκμήριο που δεν επιδέχεται ανταπόδειξη.

⁶¹ Καλόπιστοι τρίτοι εν προκειμένω είναι τα άτομα που δεν γνώριζαν το καταχωρημένο καταστατικό.

ώστε να διευκολύνονται αυτοί στον εντοπισμό των ευθυνών του, που προέρχονται από την απόλυτη επιρροή του στην εταιρία, και την άσκηση των σχετικών αξιώσεών τους εναντίον τους. Παράλληλα, η δημοσιότητα εμποδίζει τη δημιουργία σύγχυσης ως προς την αυτοτέλεια της μονομετοχικής εταιρίας μπορεί να προκληθεί από απόλυτο ουσιαστικό και τυπικό έλεγχο που ασκεί σ' αυτήν ο μοναδικός μέτοχος και την λειτουργική εξάρτηση από αυτόν. Πρέπει βέβαια να σημειωθεί στο σημείο αυτό ότι ο νόμος δεν προβλέπει ειδικές συνέπειες για την παράβαση της διάταξης. Η μη τήρηση της δημοσιότητας έχει λοιπόν τις συνέπειες της διάταξης του άρθρου 7β§13. Η εταιρία δεν μπορεί π.χ. να αντιτάξει στους τρίτους που έχουν δικαιώματα από τη σύμβαση που καταρτίσθηκε μεταξύ αυτής και του μοναδικού μετόχου, την ακυρότητα της σύμβασης λόγω μη τήρησης του τύπου που προβλέπεται στο άρθρο 23α§7. Επίσης, η εταιρία έχει αστική ευθύνη έναντι των τυχόν θιγόμενων από τη σχετική παράλειψη⁶² (ΑΚ 71).

Η υποχρέωση δημοσιότητας βαρύνει, σε περίπτωση μεταβολής της αριθμητικής σύνθεσης των μετόχων, το διοικητικό συμβούλιο, όταν αυτό πληροφορηθεί τη συγκέντρωση των μετοχών σε ένα πρόσωπο από την εγγραφή στο ειδικό βιβλίο της εταιρίας, όταν πρόκειται για ονομαστικές μετοχές (άρθρο 8β§6) ή την αναγγελία στην εταιρία της εκχώρησης των μετοχικών δικαιωμάτων (ΑΚ 460), για τα οποία δεν έχουν εκδοθεί μετοχικοί τίτλοι. Για τις ανώνυμες μετοχές, οι οποίες μεταβιβάζονται άτυπα (άρθρο 8β§5), η γνώση του διοικητικού συμβουλίου, θα υπάρξει στην πρώτη γενική συνέλευση είτε με την προκατάθεση των μετοχών (άρθρο 28§1-2) είτε με την καταχώρηση της απόφασης του μοναδικού μετόχου στα πρακτικά (άρθρο 32§2). Υπόχρεος για η δημοσιότητα αυτή μπορεί να θεωρηθεί και ο μοναδικός μέτοχος, ως de facto διοικών την εταιρία⁶³.

Επιπρόσθετα, η διάταξη του 1§3 δημιουργεί ερμηνευτικά προβλήματα, κυρίως όταν η εταιρία εξελίσσεται σε μονοπρόσωπη μετά την ίδρυσή της. Κατ' αρχήν η εταιρία αυτή είναι ήδη καταχωρημένη στο Μ.Α.Ε. από τη σύστασή της ως μη μονοπρόσωπη. Συνεπώς δεύτερη καταχώρηση δεν απαιτείται⁶⁴.

⁶² Αλυφαντής Γ. et al, *Ζητήματα από το Νέο Δίκαιο της Α.Ε.*, σελ. 435 επ.

⁶³ Αλυφαντής Γ. et al, *ibid*, σελ. 435 επ.

⁶⁴ Αντωνόπουλος, *op.cit.*, σελ. 11 επ.

Περαιτέρω, δεν προκύπτει το πρόσωπο που υποχρεούται να τηρήσει τη δημοσιότητα του άρθρου 7β, κυρίως όσον αφορά τα ατομικά στοιχεία του μοναδικού μετόχου, αφού η εταιρία δεν λαμβάνει πάντοτε γνώση της εκ των υστέρων συγκέντρωσης των μετοχών. Είναι προφανές ότι την εταιρία⁶⁵ βαρύνει τέτοια υποχρέωση, πέραν από την περίπτωση της εξ υπαρχής ίδρυσής της ως μονοπρόσωπης, σε κάθε περίπτωση όταν γίνει σ' αυτή γνωστή η μετεξέλιξή της σε μονοπρόσωπη.

3. ΔΗΜΟΣΙΟΤΗΤΑ

Ι. ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΠΟΥ ΥΠΟΒΑΛΛΟΝΤΑΙ ΣΕ ΔΗΜΟΣΙΟΤΗΤΑ

Ειδικά για την απαιτούμενη δημοσιότητα κατά το ιδρυτικό στάδιο βλ.γ. ΕΓΓΡΑΦΗ ΣΤΟ ΜΗΤΡΩΟ ΜΟΝΟΠΡΟΣΩΠΗΣ Α.Ε. Γενικότερα, επειδή τα συμφέροντα που εμπλέκονται με τη σύσταση και λειτουργία της ανώνυμης εταιρίας είναι ποικίλα, η εταιρία αυτή συνδέεται και πρέπει να συνδέεται με ένα ιδιαίτερα αναπτυγμένο σύστημα δημοσιότητας. Μέσω του συστήματος αυτού και της διαφάνειας που εξασφαλίζει, επιδιώκεται η μεγαλύτερη δυνατή ασφάλεια του δικαίου και των συναλλαγών⁶⁶.

Η δημοσιότητα που αφορά την εταιρία και τα υποκαταστήματά της, καθώς και τα υποκαταστήματα εταιριών άλλων κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή και τρίτων κρατών, πραγματώνεται κατά κύριο λόγο, με το θεσμό του Μητρώου Ανωνύμων Εταιριών⁶⁷ και το Τεύχος ανωνύμων

⁶⁵ «Ορθότερο είναι να δεχθεί κανείς ως υποκείμενο της υποχρέωσης την ίδια την εταιρία, η οποία οφείλει να ανταποκριθεί σε αυτή δια μέσου του αρμόδιου οργάνου της, δηλαδή του διοικητικού συμβουλίου.», βλ. Μούζουλας Σπ.Αντ., *Νόμος 3604/2007*, *op.cit.*, σελ. 12

⁶⁶ Αντωνόπουλος, *op.cit.*, σελ. 17 επ.

⁶⁷ Αντωνόπουλος, *ibid*, σελ. 18 «Το Μητρώο είναι σύνθετο όργανο δημοσιότητας και αποτελείται από α) Το βιβλίο Μ.Α.Ε., β) τη μερίδα κάθε εταιρίας, γ) το φάκελο της εταιρίας, δ) το ευρετήριο των εταιριών. Στο βιβλίο καταχωρείται με χρονολογική σειρά η επωνυμία κάθε αε. Κάθε εταιρία, μετά την καταχώρησή της, παίρνει αριθμό μητρώου και ένα γενικό αριθμό μητρώου, μετά την καταχώρησή της στο κεντρικό μητρώο. Στη μερίδα της εταιρίας καταχωρούνται στα στοιχεία που την εξαστομικεύουν (επωνυμία, έδρα, το ονομαστικό κεφάλαιο και το κεφάλαιο που καταβλήθηκε, εκπρόσωποι της εταιρίας κ.λ.π.) και οι πράξεις και τα στοιχεία που υποβάλλονται σε δημοσιότητα, σύμφωνα με το άρθρο 7^α και άλλες ειδικές διατάξεις. Επίσης, καταχωρούνται και τα στοιχεία που απαιτεί ο νόμος για την άσκηση της

εταιριών και εταιρειών περιορισμένης ευθύνης της Εφημερίδας της Κυβερνήσεως (βλ. για τους θεσμούς αυτούς το προηγούμενο κεφ.).

Στο μητρώο, που τηρείται σε κάθε νομαρχιακή αυτοδιοίκηση («κοινό μητρώο», αρ. 8 Κωδ. Νομαρχ. Αυτοδ.), καταχωρούνται οι πράξεις και τα στοιχεία που επιβάλλει ο νόμος. Κεντρικό μητρώο για όλες τις ανώνυμες εταιρίες τηρείται στο Υπουργείο Ανάπτυξης. Σ' αυτό καταχωρούνται αλφαβητικά όλες οι ελληνικές ανώνυμες εταιρίες και τα υποκαταστήματα αλλοδαπών Α.Ε. Η καταχώρηση γίνεται αυτεπάγγελα μετά από ειδοποίηση εκ μέρους του Μ.Α.Ε. Για σειρά ειδικών ανωνύμων εταιριών (τραπεζικές, ασφαλιστικές, εταιρίες επενδύσεων χαρτοφυλακίου, αμοιβαίων κεφαλαίων και ανωνύμων εταιριών εισηγμένων στο Χρηματιστήριο) τηρείται «ειδικό μητρώο» στο Υπουργείο Ανάπτυξης (άρθρο 7β§8). Εξάλλου, μετά την ισχύ του ν. 3419/2005 κύριο όργανο δημοσιότητας θα αποτελεί το ΓΕ.ΜΗ.⁶⁸ και το τεύχος Α.Ε – Ε.Π.Ε. και Γενικού Εμπορικού Μητρώου (άρθρο 13 ν. 3419/2005).

Σε καταχώρηση στο Μ.Α.Ε. ή στο ΓΕ.ΜΗ. (και δημοσίευση στο τεύχος) υπάγονται κυρίως (βλ. άρθρο 7^α): α) Η ιδρυτική πράξη της Α.Ε. και το καταστατικό με την εγκριτική απόφαση της Διοίκησης, όπου τέτοια απαιτείται, β) η λύση της εταιρίας και γ) η απόφαση που κηρύσσει άκυρη την εταιρία, δ) το καταστατικό της, ε) οι αποφάσεις για τροποποίησή του με την εγκριτική απόφαση της Διοίκησης, όπου τέτοια απαιτείται, το νέο κείμενο του καταστατικού μαζί με τις τροποποιήσεις του, στ) η έναρξη και λήξη της θητείας των μελών του Δ.Σ., των ελεγκτών και εκκαθαριστών της, ζ) η πιστοποίηση καταβολής του κεφαλαίου της, η) η διαγραφή της από το Μ.Α.Ε. ή το ΓΕ.ΜΗ. (άρθρο 7^α κ.ν. 2190 και άρθρο 15§1 στ' ν. 3419/2005) και η αναβίωση. Ακόμη,

κρατικής εποπτεία. Στο φάκελο της εταιρίας τηρούνται όλα τα έγγραφα με βάση τα οποία έγινε η καταχώρηση στη μερίδα της εταιρίας, καθώς και άλλα κρίσιμα για το βίο της εταιρίας έγγραφα. Τέλος, στο ευρετήριο αναγράφονται με αλφαβητική σειρά, η επωνυμία κάθε εταιρίας και ο αριθμός μητρώου της (άρθρο 7β§ 6 και άρθρο 7 Κ3-4114/1986 ΥΑΥπεμπ).»

⁶⁸ Αντωνόπουλος, *op.cit.*, σελ. 19, «Το ΓΕ.ΜΗ. απαρτίζεται από το Γενικό Ευρετήριο Επωνυμιών, τη Μερίδα και το Φάκελο. Στο Γενικό Ευρετήριο Επωνυμιών καταχωρούνται οι επωνυμίες και οι διακριτικοί τίτλοι. Στη Μερίδα καταχωρούνται, κατά χρονολογική ακολουθία, περιληπτικές αναφορές των νομικών πράξεων, των δηλώσεων και των εγγράφων του φακέλου που αφορούν τον υπόχρεο σε καταχώρηση. Στο φάκελο αρχειοθετούνται και φυλάσσονται οι αιτήσεις, τα δικαιολογητικά έγγραφα που αποδεικνύουν τη νομιμοποίηση του αιτούντος και του διαβιβάζοντος την αίτηση («νομιμοποιητικά») τα δικαιολογητικά κάθε καταχώρησης στο Γενικό Ευρετήριο Επωνυμιών και στη Μερίδα («συνοδευτικά έγγραφα») και γενικά όλα τα έγγραφα για τα οποία υπάρχει υποχρέωση εμπορικής δημοσιότητας σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία («δημοσιευτέα έγγραφα») (άρθρο 5§§1-5 ν. 3419/2005).»

στην ίδια δημοσιότητα υποβάλλονται όλα τα στοιχεία που αναφέρονται στο άρθρο 7α§1. Πράξεις και στοιχεία υποκαταστημάτων εταιριών άλλων κρατών – μελών της Ε.Ε. ή τρίτων χωρών δημοσιεύονται κατά το άρθρο 7^α§§2-5.

Στη δημοσιότητα του άρθρου 7β υποβάλλονται και οι πράξεις και τα στοιχεία που αναφέρονται στο άρθρο 7α§3 και αφορούν υποκαταστήματα εταιριών τρίτων χωρών – μη μελών της Ε.Ε. Η εγκατάσταση μιας αλλοδαπής εταιρίας στην ημεδαπή λαμβάνει συνήθως είτε τη μορφή μιας θυγατρικής εταιρίας (πρωτεύουσα εγκατάσταση) είτε της ίδρυσης υποκαταστήματος ή πρακτορείου (δευτερεύουσα εγκατάσταση). Η θυγατρική είναι μια αυτοτελής και νομικά ανεξάρτητη εταιρία, η οποία απλώς ελέγχεται μέσω εταιρικής συμμετοχής από την αλλοδαπή μητρική της. Το υποκατάστημα, αντίθετα δεν έχει αυτοτελή νομική προσωπικότητα, αλλά αποτελεί απλώς οργανικά αυτοτελές τμήμα της αλλοδαπής εταιρίας στην ημεδαπή.

Τα παραπάνω μέσα δημοσιότητας αποτελούν την κύρια, όχι όμως και τη μοναδική δημοσιότητα που πρέπει να περιβληθεί η ανώνυμη εταιρία. Πέραν αυτής υπάρχει και η δευτερεύουσα⁶⁹, η οποία συντελείται με την αναγραφή στα έγγραφα, στις επιστολές της εταιρίας και στο διαδικτυακό τόπο της εταιρίας, του Μ.Α.Ε όπου είναι αυτή εγγεγραμμένη και του αριθμού μητρώου της, της νομικής της μορφής, της επωνυμίας, της έδρας και του μετοχικού κεφαλαίου της (άρθρο 7γ). Επίσης, ο νόμος επιβάλλει δημοσιεύσεις στον τύπο (άρθρα 26 παρ. 2, 43β παρ. 4-5 και 46 παρ.1) και τοιχοκολλήσεις στο κατάστημα της εταιρίας (άρθρο 27 παρ. 2).

Ιδιαίτερη σημασία έχει το γεγονός ότι κάθε ενδιαφερόμενος μπορεί να ζητήσει αντίγραφο των πράξεων και στοιχείων που υποβάλλονται σε δημοσιότητα και τηρούνται στο φάκελο της εταιρίας στο Μ.Α.Ε. (άρθρο 7β παρ. 12).

II. ΔΙΑΤΥΠΩΣΕΙΣ ΔΗΜΟΣΙΟΤΗΤΑΣ

⁶⁹ Αλεξανδρίδου, *op.cit.*, σελ. 42

Κατά την ίδρυση της ανώνυμης εταιρίας, η πρωτοβουλία για την καταχώρηση στο Μ.Α.Ε. ανήκει στον/στους ιδρυτές. Μετά την ίδρυση, την πρωτοβουλία αυτή πρέπει να έχει η εταιρία και να την ασκεί μέσω του διοικητικού της συμβουλίου (άρθρο 7β παρ. 14 εδ. 1). Η καταχώρηση πρέπει να γίνει στο Μ.Α.Ε., όπου τηρείται στην υπηρεσία του Υπουργείου Ανάπτυξης της νομαρχίας, όπου έχει την έδρα της η εταιρία. Μετά την καταχώρηση στο Μητρώο, οι λοιπές δημοσιεύσεις γίνονται αυτεπάγγελα από την αρμόδια αρχή. Αφού δηλαδή η αρχή αυτή προβεί στην καταχώρηση, οφείλει να φροντίσει για τη δημοσίευση Ανακοίνωσης στο Τεύχος Α.Ε. και Ε.Π.Ε. της ΕΚΤ και για την καταχώρηση της ανώνυμης εταιρίας στο Κεντρικό Μητρώο Ανωνύμων Εταιριών.

Γενικά ο τρόπος πραγματοποίησης της δημοσιότητας περιγράφεται στο άρθρο 7β του ν.2190/1920 και έχει αναλυθεί στα προηγούμενα κεφάλαια ενδελεχώς.

III. Η ΔΗΜΟΣΙΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 23^α §7

Α.ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΟΤΗΤΑΣ

Η δημοσιότητα των συμβάσεων μεταξύ του μοναδικού μετόχου, ο οποίος συμβάλλεται ταυτόχρονα, αλλά και ως εκπρόσωπος της εταιρίας για λογαριασμό της (23^α §7⁷⁰), έχει ως σκοπό την ενημέρωση των μελλοντικών μετόχων και της μελλοντικής διοίκησης της εταιρίας – που δεν θα εξαρτάται πλέον από τον συγκεκριμένο μοναδικό μέτοχο- για την ύπαρξη τέτοιου είδους συμβάσεων, ώστε να ασκήσουν τις σχετικές αξιώσεις. Η διάταξη έχει διαφορετική τελεολογία από την ΑΚ 235 και συνεπώς, και χωρίς την ειδική διάταξη του νόμου, δεν ετίθετο στη μονομετοχική εταιρία θέμα εφαρμογής της ΑΚ 235. Η διάταξη του άρθρου 23α§7 δεν αφορά μόνο τις συμβάσεις αλλά και τις μονομερείς δικαιοπραξίες, τις οποίες ο μοναδικός μέτοχος, ως εκπρόσωπος της εταιρίας, απευθύνει προς τον εαυτό του (π.χ. παραίτηση

⁷⁰ «Συμβάσεις της παραγράφου 2 που συνάπτονται μεταξύ του μοναδικού μετόχου και της εταιρείας, την οποία αυτός εκπροσωπεί, καταχωρίζονται στα πρακτικά της γενικής συνέλευσης ή του διοικητικού συμβουλίου ή καταρτίζονται εγγράφως επί ποινή ακυρότητας»

από αξίωση, καταγγελία σύμβασης κ.ο.κ), οι οποίες μπορεί να εγκυμονούν και μεγαλύτερους, από ό,τι οι συμβάσεις, κινδύνους.⁷¹

Τον ίδιο σκοπό ενημέρωσης, εκτός από την άμεση προστασία του συμφέροντος των εταιρικών δανειστών, εξυπηρετεί και η δημοσιότητα που προβλέπεται στη διάταξη του άρθρου 23α§1 περ. β'. η οποία απαγορεύει την παροχή εγγύησης ή άλλης ασφάλειας προς τον ασκούντα επιρροή μέτοχο, όταν δια μέσου αυτών των παροχών έχει πραγματοποιηθεί απαγορευμένη επιστροφή εταιρικής περιουσίας.

B. ΤΟ ΜΕΣΟ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΟΤΗΤΑΣ

Η διάταξη του άρθρου 23α§7 προβλέπει διακριτική ευχέρεια δημοσιότητας είτε με καταχώρηση στα πρακτικά της γενικής συνέλευσης ή του διοικητικού συμβουλίου είτε με κατάρτιση της σύμβασης εγγράφως. Ο καθένας από τους τρόπους αυτούς δημοσιότητας πρέπει να εξυπηρετεί τον ίδιο το σκοπό του νόμου. Ως εκ τούτου, η καταχώρηση στα πρακτικά πρέπει να περιλαμβάνει όλο το κείμενο της σύμβασης. Σε κάθε περίπτωση, πρέπει να περιγράφονται πλήρως οι παροχές και οι αντιπαροχές των συμβαλλομένων μερών, ο χρόνος και οι όροι εκπλήρωσής τους, ώστε να μπορεί να διαπιστωθεί η οικονομική ισορροπία μεταξύ παροχής και αντιπαροχής. Αόριστη καταχώρηση, στην οποία δεν περιλαμβάνονται τα παραπάνω στοιχεία πρέπει να εξομοιωθεί, ως προς τις συνέπειες, με παράλειψη καταχώρησης, αφού δεν εξυπηρετείται ο σκοπός του νόμου.

Όλοι οι παραπάνω τρόποι δημοσιότητας πρέπει να εξασφαλίζουν, στον ίδιο βαθμό, την ενημέρωση των εχόντων έννομο συμφέρον. Συνεπώς, η διάταξη του άρθρου 7β§12, που επιτρέπει πρόσβαση των τρίτων μόνον στα πρακτικά της γενικής συνέλευσης, πρέπει, με τελεολογική διαστολή⁷², να εφαρμόζεται και για τα πρακτικά του διοικητικού συμβουλίου, ως προς την καταχώρηση της σύμβασης, καθώς και για το έγγραφο της σύμβασης. Το έννομο συμφέρον των τρίτων, για ενημέρωσή τους σχετικά με τις συμβάσεις

⁷¹ Αλυφαντής Γ. et al, op.cit., σελ. 461

⁷² Αλυφαντής Γ. et al, ibid, σελ. 462

του μοναδικού μετόχου με την εταιρία την οποία εκπροσωπεί, θα εξαρτηθεί από τα πρόσωπα που έχουν δικαίωμα να ασκήσουν τις αξιώσεις του άρθρου 46^α.

Η τήρηση των προϋποθέσεων που επιβάλλει η διάταξη του άρθρου 23^α παρ. 7 αποτελεί υποχρέωση, όχι μόνον του εκπροσώπου της εταιρίας – μοναδικού μετόχου που συμβάλλεται στη σύμβαση, αλλά και κάθε μέλους του Δ.Σ., το οποίο έχει την υποχρέωση ελέγχου και εποπτείας των λοιπών μελών του διοικητικού συμβουλίου, ακόμη και του διευθύνοντος συμβούλου, που συνήθως είναι ο μοναδικός μέτοχος. Έτσι, αν η σύμβαση μεταξύ της εταιρίας και του μοναδικού μετόχου που ενεργεί και ως εκπρόσωπός της δεν περιβληθεί τον έγγραφο τύπο ή δεν καταχωρηθεί στα πρακτικά, όπως προβλέπει η διάταξη του αρ. 23^α παρ. 7, εκτός από τον μέτοχο έχουν αδικοπρακτική ευθύνη έναντι των τρίτων και τα μέλη του διοικητικού συμβουλίου.

4. ΔΙΟΙΚΗΣΗ

I. Η ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΤΗΣ ΜΟΝΟΠΡΟΣΩΠΗΣ Α.Ε. ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΟ ΝΟΜΟ 3604/2007

Στην ανώνυμη εταιρία, η διοίκηση της εταιρίας δεν ανήκει στον/στους μετόχους, με άλλα λόγια δεν είναι συνυφασμένη με την ιδιότητα του μετόχου. Αντίθετα, ανήκει στο διοικητικό συμβούλιο, που ορίζεται αφηρημένα στο καταστατικό και κατά κανόνα εκλέγεται από τη γενική συνέλευση⁷³(άρθρο 18§1 του ν. 2190/1920).

Ο νέος νόμος 3604/2007 δεν υιοθέτησε εναλλακτικά σχήματα εταιρικής διακυβέρνησης, που θα μπορούσαν να αποτελέσουν αντικείμενο επιλογής από τους ενδιαφερομένους, όπως π.χ. έχει συμβεί στο γαλλικό δίκαιο (διαθέσιμα τα σχήματα Δ.Σ. ή διευθυντηρίου και εποπτικού συμβουλίου) και

⁷³ 18§1: « Η ανώνυμος εταιρεία εκπροσωπείται επί δικαστηρίου και εξωδίκως υπό του Διοικητικού αυτής Συμβουλίου, ενεργούντος συλλογικώς.»

στο πρόσφατο (2003) ιταλικό δίκαιο. (Δ.Σ. και εποπτικό συμβούλιο, «μονιστικό» σύστημα ή «δυναμικό» σύστημα) και συμβαίνει και με την ευρωπαϊκή εταιρία («μονιστικό» ή «δυναμικό» σύστημα). Ωστόσο, η προηγηθείσα εμπειρία στις χώρες αυτές έχει καταδείξει ότι δεν γίνεται ευρεία χρήση των δυνατοτήτων που παρέχει ο νόμος⁷⁴.

Αντίθετα, ο ν. 3604/2007 εισήγαγε ορισμένες άλλες καινοτόμες ρυθμίσεις αφορώσες το Διοικητικό Συμβούλιο:

ι. *Ως προς την εκλογή του Διοικητικού Συμβουλίου* : Επιβεβαιώθηκε η δυνατότητα (που ακολουθούνταν στην πράξη και μάλιστα άνευ καταστατικής προβλέψεως) να περιέχει το καταστατικό διάταξη ότι μέλος του Δ.Σ. μπορεί να είναι και νομικό πρόσωπο(άρθρο 18§2). Επίσης, εισήχθη δυνατότητα εκλογής με ψηφοδέλτιο⁷⁵ (άρθρο 18§6) ως εναλλακτικός τρόπος ανάδειξης του Δ.Σ αντί του κατ' άρθρο 18§3 διορισμού, εξασφαλίζοντας ταυτόχρονα και την εκπροσώπηση της μειοψηφίας (στις πολυμετοχικές Α.Ε.). Περαιτέρω, στα άρθρα 18§§7-9, προβλέπονται διάφορες καταστατικές δυνατότητες, έτσι ώστε να μην βρίσκεται η εταιρία προ αδιεξόδου κάθε φορά που λόγω παραίτησης, θανάτου κλπ. ο αριθμός των μελών μειώνεται κάτω από τον οριζόμενο στο καταστατικό ή την απόφαση της Γ.Σ. με την οποία διορίστηκε το Δ.Σ, δίνοντας με αυτόν τον τρόπο λύση στο ζήτημα του «κολοβού Δ.Σ.» Ιδιαίτερα σημαντική είναι η παρ. 9 του άρθρου 18 που παρέχει τη δυνατότητα στα απομένοντα μέλη του Δ.Σ., ανεξάρτητα από τον αριθμό τους (αρκεί έστω και ένα δηλαδή), να προβούν σε σύγκληση γενικής συνέλευσης με σκοπό την εκλογή νέου Δ.Σ. Η πρακτική αυτή μέχρι την έλευση του νέου νόμου προϋπέθετε προσφυγή στο δικαστήριο για διορισμό προσωρινής διοίκησης κατ' άρθρο 69 ΑΚ. Ως εκλογή νέου Δ.Σ. θα πρέπει να νοηθεί και η απλή αναπλήρωση των παραιτηθέντων κλπ. μελών. Τέλος, εισήχθη η δυνατότητα εκλογής αναπληρωματικών μελών του Δ.Σ. (άρθρο 18 παρ. 7). Η μορφή της αναπλήρωσης θα προσδιορίζεται καταστατικά, π.χ. αν κάθε μέλος θα έχει συγκεκριμένο αναπληρωτή ή αν ο πρώτος οριζόμενος αναπληρωτής θα αναπληρώνει τον πρώτο παραιτούμενο κλπ.

⁷⁴ Περράκης Ε., *Το Νέο Δίκαιο της Ανώνυμης Εταιρίας*, op.cit., σελ.18

⁷⁵ Περράκης Ε., *ibid* , σελ. 18 επ.

ii. Ως προς τη λειτουργία του Δ.Σ : Επαναπροσδιορίστηκε ο χρόνος λήξεως της θητείας του Δ.Σ., καταργήθηκε η υποχρέωση τυπικής συνεδρίασης του Δ.Σ. ανά μήνα, εισήχθη δε υποχρέωση τούτου να συνεδριάζει «κάθε φορά που ο νόμος, το καταστατικό ή οι ανάγκες της εταιρίας το απαιτούν» (άρθρο 20 παρ.1). Περαιτέρω, δόθηκε η δυνατότητα καταστατικού προσδιορισμού του τόπου συνεδρίασης του Δ.Σ., ενώ αναμορφώθηκε και διευρύνθηκε το καθεστώς υποκατάστασης του Δ.Σ. από εκπροσώπους, τους οποίους διορίζει ότι ίδιο ή ήδη διορισμένοι εκπρόσωποι (άρθρο 22§3). Περαιτέρω, ρυθμίστηκαν οι δυνατότητες σύγκλησης του Δ.Σ. με αίτηση των μελών του (άρθρο 20§5), εισήχθη δυνατότητα τηλεδιάσκεψης (teleconference, άρθρο 20§5), η δυνατότητα συνεδρίασης με πρακτικά «δια περιφοράς» (άρθρο 21§5) προβλεπόταν μόνο για τη ναυτική εταιρία (αρ.17 παρ. 3, 33 παρ. 3 Ν. 959/1079). Επιπρόσθετα, ορίσθηκε το επιτρεπτό της υπεροχής της ψήφου του προέδρου του Δ.Σ. αν τούτο προβλέπεται στο καταστατικό (άρθρο 21§2). Τέλος, ορίσθηκε ότι τα αντίγραφα των πρακτικών του Δ.Σ. εκδίδονται από τον πρόεδρό του ή άλλο πρόσωπο που ορίζει το καταστατικό⁷⁶ (άρθρο 20§8).

iii. *Αναμόρφωση του απαρχαιωμένου καθεστώτος ευθύνης του Δ.Σ* (άρθρο 22^α): Ειδικότερα, αντικαταστάθηκε το κριτήριο του συνετού οικογενειάρχη με εκείνο του συνετού επιχειρηματία, καθώς και η ειδική ευθύνη του διευθύνοντος συμβούλου, με διαβάθμιση ευθύνης ανάλογα με «την ιδιότητα του κάθε μέλους και τα καθήκοντα που του έχουν ανατεθεί». Εισήχθη ακόμη ο κανόνας της επιχειρηματική κρίσης (“business judgment rule” – άρθρο 22α§2), που ίσχυε και προηγουμένως στην πράξη, ήταν χρήσιμη όμως η ρητή διατύπωσή του, κυρίως για τη διευκρίνιση των προϋποθέσεων εφαρμογής του. Ακολούθως εισήχθησαν με μεταφορά από το ν. 3016/2002 για την εταιρική διακυβέρνηση οι διατάξεις για τις συγκρούσεις συμφερόντων (άρθρο 22α§3β και 3γ), ενώ επαναδιατυπώθηκε η υποχρέωση μη ανταγωνισμού. (άρθρο 23§1). Ορίσθηκε τέλος ότι τις ίδιες ευθύνες φέρουν και τα μη μέλη του Δ.Σ., στα οποία έχουν παραχωρηθεί εξουσίες κατά το άρθρο 22§3 (άρθρο 22^α§6). Η διάταξη θα εφαρμόζεται κατ’ αναλογία και στους de facto (σκιώδεις) διοικητές. Παρατηρείται πάντως ότι το καθεστώς της ευθύνης

⁷⁶ Περράκης Ε., *ibid*, σελ. 19

του Δ.Σ. εξακολουθεί να είναι μη ικανοποιητικό και πρέπει να γίνει αυστηρότερο⁷⁷.

iv. Αναμόρφωση του συστήματος του επιτρεπτού των συμβάσεων της εταιρίας με μέλη του Δ.Σ. κλπ. (άρθρο 23^α). Τα δάνεια κλπ, απαγορεύονται, αλλά με ορισμένες αυστηρά καθοριζόμενες προϋποθέσεις επιτρέπονται εγγυήσεις και ασφάλειες (όχι δάνεια και πιστώσεις) για την εξυπηρέτηση ορισμένων εταιρικών αναγκών. Επίσης, οι άλλες συμβάσεις μπορούν να εγκριθούν και εκ των υστέρων, αλλά με δυνατότητα μικρής μειοψηφίας να αντιταχθεί. Τέλος, το καταστατικό μπορεί να επεκτείνει τις απαγορεύσεις και σε άλλα πρόσωπα, Το άρθρο 23^α δεν εφαρμόζεται τις ειδικές περιπτώσεις παροχής δανείων κλπ. από πιστωτικά και χρηματοδοτικά ιδρύματα⁷⁸.

II. Ο ΜΟΝΑΔΙΚΟΣ ΜΕΤΟΧΟΣ ΩΣ DE FACTO ΔΙΟΙΚΩΝ ΤΗΝ ΕΤΑΙΡΙΑ

Αναντίρρητα, ο μοναδικός μέτοχος έχει τον πλήρη έλεγχο και ασκεί κυριαρχική εξουσία στην εταιρία. Δεν αρκεί όμως η μονομετοχική σύνθεση της εταιρίας για να χαρακτηριστεί ο μέτοχος ως de facto διοικών. Ο χαρακτηρισμός αυτός προϋποθέτει υποκατάσταση του μετόχου στην άσκηση καθηκόντων του διοικητικού συμβουλίου. Η άσκηση de facto διοίκησης της εταιρίας από τον μέτοχο σημαίνει, υποχρεωτικά παραγκωνισμό του διοικητικού συμβουλίου ως προς τα θέματα διαχείρισης, για τα οποία αποφασίζει ο μέτοχος αντί του διοικητικού συμβουλίου, που είναι επιφορτισμένο με αυτήν (άρθρο 22§1). Εκδηλώνεται λοιπόν με τη λήψη αποφάσεων που τις λαμβάνει ο μέτοχος τους στο διοικητικό συμβούλιο, το οποίο τις υλοποιεί. Συνεπώς, στοιχείο της de facto διοίκησης της εταιρίας είναι η ενέργεια του διοικητικού συμβουλίου με βάση αποφάσεις που λήφθηκαν

⁷⁷ Περράκης Ε., *ibid*, σελ. 20, «Καλό θα ήταν οι μέτοχοι να είναι, δικονομικά τουλάχιστον, καλύτερα εξοπλισμένοι στην αναζήτηση ευθυνών. Όμως και στο σημείο αυτό αποτέλεσε επιλογή της συντακτικής Επιτροπής να μην μεταβάλει απότομα και θεαματικά το ισχύον δίκαιο, εισάγοντας κάποια μορφή derivative action, κάτι που, βραχυχρόνια τουλάχιστον, θα αποθάρρυνε την αποδοχή θέσης στο Δ.Σ. ή και τη συνέχιση της θητείας των υφιστάμενων διοικητικών συμβουλίων. Ωστόσο το θέμα θα πρέπει να θεωρηθεί εξελισσόμενο και μια επόμενη αναθεώρηση καλό θα είναι να περιλάβει το θέμα της παροχής του μετόχους περισσότερων δυνατοτήτων αξιοποίησης των ευθυνών της διοίκησης.»

⁷⁸ Περράκης Ε., *ibid*, σελ.21

από το μοναδικό μέτοχο. Απαιτείται δηλαδή το στοιχείο της επιβολής. Ως εκ τούτου, δεν μπορεί να θεωρηθεί ως υποκατάσταση η παροχή συμβουλών, προτάσεων, η έκφραση επιθυμίας εκ μέρους του μετόχου προς τα μέλη του Δ.Σ., διότι σ' αυτές τις περιπτώσεις είναι το διοικητικό συμβούλιο που λαμβάνει, όχι μόνον τυπικά, αλλά και ουσιαστικά τις αποφάσεις, και όχι ο μοναδικός μέτοχος. Για την κατάφαση της ευθύνης του μοναδικού μετόχου, αρκεί η λήψη από αυτόν αποφάσεων διαχείρισης και η εντολή ή η άσκηση επιρροής προς το διοικητικό συμβούλιο για την υλοποίησή τους, χωρίς να απαιτείται να αναμιχθεί ο ίδιος στην εκτέλεση των πράξεων αυτών. Έτσι, ευθύνεται και όταν δεν υπάρχει έγγραφη απόφασή του ή εντολή εκτέλεσής της. Σε κάθε περίπτωση, η ανάμιξή του στη διαχείριση της εταιρίας πρέπει κατ' αρχήν να εκφράζεται με ενεργητική συμπεριφορά, δηλαδή τη λήψη αποφάσεων, μέτρων, τη διενέργεια πράξεων. Η παθητική συμπεριφορά του κυριαρχούντος μετόχου, ο οποίος δεν εξέφρασε την αντίθεσή του σε ενέργειες του διοικητικού συμβουλίου, δεν δημιουργεί κατ' αρχήν ευθύνη του, εκτός αν, από διάταξη του καταστατικού προκύπτει υποχρέωση παρέμβασης (π.χ. υποχρέωση συναίνεσης, δικαίωμα άσκησης veto κλπ.) ή η παράλειψή του περιέχει στοιχεία καταχρηστικής συμπεριφοράς.

Για τη γένεση ευθύνης του μοναδικού μετόχου αρκεί αυτός να λαμβάνει αποφάσεις σχετικά με τη διαχείριση της εταιρίας, η οποία, από τον νόμο, ανήκει στο διοικητικό συμβούλιο (άρθρο 22§1). Είναι αδιάφορο, εάν τα θέματα για τα οποία αποφασίζει ανήκουν στο πεδίο νόμιμης παρέμβασης της γενικής συνέλευσης των μετόχων, επειδή υπάρχει σχετική πρόβλεψη στο καταστατικό ή η παρέμβαση στην εξουσία του διοικητικού συμβουλίου βρίσκεται μέσα στα επιτρεπόμενα, με βάση τις γενικές αρχές του δικαίου της ανώνυμης εταιρίας, περιθώρια. Άλλωστε, τα όρια αυτά είναι εντελώς ρευστά⁷⁹. Οι μέτοχοι έχουν την εξουσία να καθορίζουν τη γενική πορεία της εταιρίας, να δίδουν εντολές για τα σημαντικά θέματα (άρθρο 33), να περιορίζουν την εξουσία του διοικητικού συμβουλίου (άρθρο 22§2), να αποφασίζουν και για μη σημαντικά θέματα, όταν αυτό ορίζεται στο καταστατικό. Η εξουσία παρέμβασης είναι πολύ πιο εκτεταμένη στις περιπτώσεις που η επέμβαση στη διαχειριστική εξουσία του διοικητικού συμβουλίου, γίνεται από την καθολική γενική

⁷⁹ Αλυφαντής Γ. et al, op.cit., σελ.465

συνέλευση. Έτσι δεν είναι υποχρεωτικό η ανάμιξη του μοναδικού μετόχου στη διαχείριση να αφορά όλο το εύρος της εταιρικής διαχείρισης ούτε να ισοδυναμεί ουσιαστικά με αφαίρεση της εξουσίας διαχείρισης από το διοικητικό συμβούλιο. Αρκεί η λήψη μίας ή περισσότερων επιχειρηματικών αποφάσεων, οι οποίες μπορεί να έχουν σημαντικές συνέπειες για την εταιρία, όπως π.χ. η απόφαση να συνεχιστεί η λειτουργία ζημιογόνου κλάδου. Για τις αποφάσεις του αυτές και τις συνέπειές τους στην εταιρία, όπως πιθανή πτώχευσή της από την αιτία αυτή, ο μοναδικός μέτοχος θα ευθύνεται. Φυσικά, θα ευθύνεται για το σύνολο της επιχειρηματικής δραστηριότητας, όταν έχει υποκαταστήσει εντελώς το διοικητικό συμβούλιο. Ο σύννομος ή μη χαρακτήρας της ανάμιξης του μοναδικού μετόχου στη διαχείριση μπορεί να έχει, υπό προϋποθέσεις, συνέπειες στην απαλλαγή των μελών του διοικητικού συμβουλίου από συγκεκριμένη ευθύνη τους, όταν π.χ. το καταστατικό προβλέπει ότι η απόφαση (π.χ. εκποίηση κλάδου της εταιρίας), από την οποία προκλήθηκε η ζημία, λαμβάνεται από τη γενική συνέλευση. Πάντως δεν είναι δυνατή η απαλλαγή των μελών του διοικητικού συμβουλίου από την ευθύνη τους, όταν έχουν ανεχθεί την πλήρη υποκατάστασή τους από τον μοναδικό μέτοχο και έχουν μεταβληθεί σε αχυρανθρώπους⁸⁰.

⁸⁰ Αλυφαντής Γ. et al, *ibid*, σελ. 463 επ

5. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Καταρχήν, το εταιρικό μάρφωμα της μονοπρόσωπης εταιρίας δεν συμβιβάζεται με τον εννοιολογικό προσδιορισμό της εταιρίας ως ένωσης προσώπων, η οποία προϋποθέτει δύο τουλάχιστον πρόσωπα.

Εντούτοις, πρακτικές ανάγκες, οι δυνατότητες εύκολων καταστρατηγήσεων (μέσω αχυρανθρώπων⁸¹) και η αυτοτέλεια των εταιρικών συμμετοχών στις κεφαλαιουχικές εταιρίες οδήγησαν στην αποδοχή από την ελληνική και διεθνή έννομη τάξη του θεσμού της μονοπρόσωπης κεφαλαιουχικής εταιρίας (αε και επε)⁸². Μάλιστα με το νέο νόμο 3604/2007, για πρώτη φορά αναγνωρίζεται η δυνατότητα να ιδρύεται εξ αρχής η Ανώνυμη Εταιρία ως μονοπρόσωπη. Η προσθήκη της δυνατότητας αυτής πέραν από την ανάγκη ευελιξίας, κατάργησης ανελαστικών διατάξεων και άρσης της σχετικής ασυνέπειας που χαρακτήριζε το προϊσχύσαν δίκαιο, κατέστη επιβεβλημένη και από το άρθρο 6 της Οδηγίας 89/667/ΕΟΚ.

Η αναγνώριση από το δίκαιο της μονοπρόσωπης κεφαλαιουχικής εταιρίας (αε και επε) σημαίνει ότι η έννομη τάξη, παρά την ουσιαστική ταύτιση εταιρίας και μοναδικού εταίρου, αποδέχεται τον μεταξύ τους δημιουργούμενο χωρισμό με περαιτέρω συνέπεια να μην καταλογίζονται ιδιότητες του νομικού προσώπου στον εταίρο και αντιστρόφως. Κατ' εξαίρεση, σε ορισμένες περιπτώσεις κατάχρησης της νομικής προσωπικότητας, που αναλύθηκαν στον οικείο τόπο, κάμπτεται η αρχή αυτή της αυτοτέλειας και ο μοναδικός εταίρος υπέχει ευθύνη. Ως εκ τούτου, η μονοπρόσωπη Α.Ε. με τις ιδιομορφίες που παρουσιάζει και τις ειδικές διατυπώσεις δημοσιότητας, (βλ. ανωτέρω τις

⁸¹ «Ο αχυράνθρωπος συμμετέχει στην ίδρυση κεφαλαιουχικής εταιρίας, για λογαριασμό όμως του εντολέα του, στον οποίο μεταβιβάζει μετά την ίδρυσή της τις μετοχές ή τα εταιρικά μερίδια που ανέλαβε. Η δήλωση βουλήσεως του αχυρανθρώπου δεν είναι εικονική, αφού στις προς τα έξω σχέσεις κατευθύνεται προς την απόκτηση των συμμετοχών.» βλ. <http://nefeli.lib.teicrete.gr/browse/sdo/ba/2006/Samouil/document.tkl>, Μονοπρόσωπη Εταιρία Περιορισμένης Ευθύνης, 2006

⁸² <http://nefeli.lib.teicrete.gr/browse/sdo/ba/2006/Samouil/document.tkl>, Μονοπρόσωπη Εταιρία Περιορισμένης Ευθύνης, 2006

σχετικές αναλύσεις) μετατρέπεται σε ένα χρήσιμο και ευέλικτο «εργαλείο» της συναλλακτικής πρακτικής.

ΠΗΓΕΣ

I. Βιβλιογραφία

ΗΜΕΛΑΠΗ

Αθανασίου Λ. et al, *Το Δίκαιο της Ανώνυμης Εταιρίας, Κατ' άρθρο ερμηνεία του ΚΝ 2190/1920*, Γ' έκδοση, Επιμέλεια : Περάκης Ε., εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη, 2010

Αλεξανδρίδου Ε. Δ., *Δίκαιο Εμπορικών Εταιρειών : Κεφαλαιουχικές Εταιρίες, Γ' έκδοση*, Νομική Βιβλιοθήκη, 2009

Αλεπάκος Κ., *ΔικΑΕ*, τόμ.4, 2000, αρ.26

Αλυφαντής Γ. et al, *Ζητήματα από το Νέο Δίκαιο της Α.Ε.*, Επιμέλεια: Μ-Θ Μαρίνος Ι., εκδ. Δίκαιο & Οικονομία Π.Ν. Σάκκουλας, Αθήνα 2009 ιδίως άρθρο Μαστροκώστα Χ.Ι., *Η Μονοπρόσωπη Α.Ε.*, σελ. 424-473

Αντωνόπουλος Β. Γ., *Δίκαιο Α.Ε και Ε.Π.Ε, Σύμφωνα με το ν. 3604/ 2007 «Αναμόρφωση – μορφοποίηση νόμου 2190/1920 περί ΑΕ»*, Β' έκδοση, εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσσαλονίκη, 2008

Βελέντζας, *Η ανώνυμη εταιρία*, 1999

Βερβεσού, εις το *Δίκαιο της ανώνυμης εταιρίας*, Επιμ. Ε. Περάκη, εκδ.β'

Γεωργακόπουλος, *Το Δίκαιο των εταιρειών*, τ. IV, 1991

Γκούσκου – Σελέκου, *Αμοιβές των μελών του διοικητικού συμβουλίου ανώνυμης εταιρίας*, 1999

Δούβλης Β., *Η διαμόρφωση του άρθρου 23^α ΚΝ 2190/1920 βάσει του άρθρου 33 Ν. 3604/2007*, ΔΕΕ 2008, σελ. 5 επ.

Δρακόπουλος, εις *Το Δίκαιο της ανώνυμης εταιρίας*, Επιμ. Ε. Περάκη, εκδ. β'

Δρυλλεράκης Ι.Κ., *Ανώνυμες Εταιρείες : Πρακτική Εφαρμογή*, 4^η έκδ., Νομική Βιβλιοθήκη 2009

Ηλιοκαύτου Δ.Ι., *Πρακτικός Οδηγός Ανωνύμων Εταιρειών*, Αθήνα 2005

Καραβάς, *Εγχειρίδιον θεωρητικόν και πρακτικόν περί ανωνύμων εταιριών*, τ.α', 1962

Κιάντου – Παμπούκη Α., *Μονοπρόσωπη Ε.Π.Ε.*, ΕπισκεΔ 2004, σελ. 339 επ.

Κοκκίνη, εις το *Δίκαιο της Α.Ε.*, Επιμ. Ε. Περάκη, εκδ. β'

Λεοντάρη Μ.Κ., *Ανώνυμες Εταιρίες (από άποψη νομική, οικονομική, οργανωτική, λογιστική και φορολογική)*, έκδ. 6^η, 1999

Λιακόπουλος Θ., *Έννομες σχέσεις στην Ανώνυμη εταιρία από το ιδρυτικό στάδιο*, εκδ. Αντ.Ν.Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή, 1982

Μάρκου Ι., *Η κατάχρηση της νομικής προσωπικότητας των κεφαλαιουχικών εταιριών ως κατάχρηση της εταιρικής σχέσης*, Αρμ. 2003, 601

Μούζουλας Σπ. Αντ., *Διοικητικό Συμβούλιο Ανώνυμης Εταιρίας : Νομολογία Ετών 1920 – 1995*, εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα 1996

Μούζουλας Σπ.Αντ., *Νόμος 3604/2007, για την Αναμόρφωση και τροποποίηση του κωδικοποιημένου νόμου 2190/1920 «Περί ανωνύμων εταιρειών»*, Κατ' άρθρο Ερμηνεία, εκδ. Σάκκουλας Αθήνα – Θεσσαλονίκη, 2008

Μούζουλας Σπ.Αντ., *Η μονοπρόσωπη εταιρία περιορισμένης ευθύνης*, ΔΦΝ 1993, σελ. 1344

Παμπούκη, *Μονοπρόσωπος εταιρία*, Μελέται ΕμπΔ 1976, σελ. 107

Περάκης Ε., *Δυνατές καταστατικές διαμορφώσει της ανώνυμης εταιρίας μετά το ν. 3604/2007*, ΕπίσκΕΔ 2008, 317 επ.

Περάκης Ε., *Το Νέο Δίκαιο της Ανώνυμης Εταιρίας : ο ΚΝ 2190/1920, όπως ισχύει μετά το Ν. 3604/2007*, εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη, 2007

Σκαλίδης Ε., *Η Μονοπρόσωπη Εταιρία Περιορισμένης Ευθύνης*, ΕτρΑξΔ 1993, σελ. 357

Τζίβα, *Μονοπρόσωπη και οιονεί μονοπρόσωπη ανώνυμη εταιρία*, Αρμ. 1985 σελ. 804

II. Διαδίκτυο

http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%91%CE%BD%CF%8E%CE%BD%CF%85%CE%BC%CE%B7_%CE%95%CF%84%CE%B1%CE%B9%CF%81%CE%B5%CE%AF%CE%B1, Ανώνυμη Εταιρία

<http://nefeli.lib.teicrete.gr/browse/sdo/ba/2006/Samouil/document.tkl>,
Μονοπρόσωπη Εταιρία Περιορισμένης Ευθύνης , 2006

<http://www.gge.gr/09diadsystasis/html/conditions.html> , Ποια τα Χαρακτηριστικά των Διαφόρων Τύπων Εταιρειών – Ποιες οι Προϋποθέσεις Ίδρυσής της

http://www.acsmi.gr/Portals/0/Entypa/dikaiologitika_pou_apaitountai_gia_tin_enarksi_drastiriotitas.pdf , Ποια δικαιολογητικά απαιτούνται για την ίδρυση Ατομικής Επιχείρησης, ΟΕ, ΕΕ, ΕΠΕ, ΑΕ

<http://www.epixeirein.career.teiath.gr/dimiourgia/morfes.php> , Μορφές & Δομές Επιχειρήσεων

<http://www.taxheaven.gr/default/pages/library/id/6> , Σύσταση - Ίδρυση Α.Ε.

http://www.gge.gr/up/files/%CE%A0%CE%A1%CE%9F%CE%A4%CE%91%CE%A3%CE%97_%CE%A3%CE%A7%CE%95%CE%94%CE%99%CE%9F%CE%A5_%CE%9D%CE%9F%CE%9C%CE%9F%CE%A5_%CE%93%CE

[%99%CE%91 %CE%A4%CE%9F%CE%9D %CE%9D%CE%9F%CE%9C %CE%9F 2190 1920 %CE%A0%CE%95%CE%A1%CE%99 %CE%91%CE%95.doc](#) , Δελτίο Τύπου 13-7-2006 : Πρόταση Σχεδίου Νόμου για Διαβούλευση «Τροποποίηση και Αναθεώρηση του κωδικοποιημένου νόμου 2190/1920 «Περί Ανωνύμων Εταιριών».

http://www.vres-agrinio.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=1316:2010-07-02-14-32-57&catid=89:law&Itemid=462 , Σύσταση – Ίδρυση ΑΕ

http://www.oke.gr/opinion/op_186_07.pdf , Γνώμη της Ο.Κ.Ε